

Familjerätt

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2013 och som gäller utredningar om faderskap, talerätt i mål om fastställande av faderskap, föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption, översyn av vårdnadsreglerna, vårdnaden vid våld mot den andra föräldern, riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m., fler än två vårdnadshavare, automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål, olovligt bortförda barn i internationella förhållanden, umgänge med annan än biologisk förälder, överförmyndare, gode män, god man för ensamkommande barn, barnbalk, formerna för ingående av äktenskap, ersättning till vigselförrättare, tvångs- och barnäktenskap, s.k. flersamma förhållanden, makars förmögenhetsförhållanden, bodelningskostnader, tidsfrist för att begära bodelning, ändringar i namnlagen, retroaktiva namnbyten, laglott, särskullbarns och efterlevande makes arvsrätt, arvsrätt för kusiner och registrering av testamenten.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

I betänkandet finns 32 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Utskottets överväganden	10
Utredningar om faderskap	10
Talerätt i mål om fastställande av faderskap	11
Föräldraskap vid assisterad befruktning	12
Adoption	16
Översyn av vårdnadsreglerna	17
Vårdnaden vid våld mot den andra föräldern	20
Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m.	22
Fler än två vårdnadshavare	23
Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar	25
Juridiskt biträde för barn i vårdnadsfall	27
Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden	29
Umgänge med annan än biologisk förälder	32
Överförmyndare	33
Gode män	37
God man för ensamkommande barn	39
Barnbalk	41
Formerna för ingående av äktenskap	42
Ersättning till vigselförrättare	43
Tvångs- och barnäktenskap	44
Så kallade flersamma förhållanden	46
Makars förmögenhetsförhållanden	47
Bodelningskostnader	49
Tidsfrist för att begära bodelning	50
Ändringar i namnlagen	51
Retroaktiva namnbyten	53
Laglott	55
Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt	56
Arvsrätt för kusiner	58
Registrering av testamenten	60
Reservationer	62
1. Utredningar om faderskap, punkt 1 (S, MP)	62
2. Talerätt i mål om fastställande av faderskap, punkt 2 (SD)	62
3. Föräldraskap vid assisterad befruktning, punkt 3 (S, MP, V)	63
4. Adoption, punkt 4 (SD)	64
5. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (S)	64
6. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (MP)	65
7. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (SD)	66
8. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (V)	67
9. Vårdnaden vid våld mot den andra föräldern, punkt 6 (S, V)	69
10. Vårdnaden vid våld mot den andra föräldern, punkt 6 (SD)	69
11. Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m., punkt 7 (SD)	70
12. Fler än två vårdnadshavare, punkt 8 (S, MP, V)	71

13. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, punkt 9 (SD)	72
14. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål, punkt 10 (S)	72
15. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål, punkt 10 (MP)	73
16. Umgänge med annan än biologisk förälder, punkt 12 (MP, V)	74
17. Överförmyndare, punkt 13 (S)	75
18. Överförmyndare, punkt 13 (MP)	75
19. Överförmyndare, punkt 13 (V)	76
20. Gode män, punkt 14 (S)	77
21. Gode män, punkt 14 (MP)	78
22. Gode män, punkt 14 (V)	78
23. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (S)	79
24. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (MP)	80
25. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (V)	80
26. Ersättning till vigselförrättare, punkt 18 (S)	81
27. Tvångs- och barnäktenskap, punkt 19 (SD)	81
28. Ändringar i namnlagen, punkt 24 (S, MP, V)	82
29. Retroaktiva namnbyten, punkt 25 (S, MP, V)	83
30. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, punkt 27 (S, V)	84
31. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, punkt 27 (MP)	84
32. Registrering av testamenten, punkt 29 (S, MP, V)	85
Särskilda yttranden	87
1. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål, punkt 10 (V)	87
2. Barnbalk, punkt 16 (SD)	87
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	88
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	88

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utredningar om faderskap

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C291 av Rickard Nordin (C),

2013/14:C307 av Emma Henriksson (KD) och

2013/14:C379 av Patrick Reslow (M) yrkande 1.

Reservation 1 (S, MP)

2. Talerätt i mål om fastställande av faderskap

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C351 av Elin Lundgren (S) och

2013/14:C410 av Carina Herrstedt (SD).

Reservation 2 (SD)

3. Föräldraskap vid assisterad befruktning

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C250 av Anna Steele (FP) yrkandena 1 och 2,

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 3,

2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 1 och

2013/14:So643 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 3 (S, MP, V)

4. Adoption

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C295 av Boriana Åberg (M) och

2013/14:C324 av Helena Bouveng (M).

Reservation 4 (SD)

5. Översyn av vårdnadsreglerna

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M),

2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 2,

2013/14:C278 av Jan Ericson (M),

2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S),

2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),

2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),

2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD),

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 1,

2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkandena 1 och 2,

2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och

2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S).

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (MP)

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (V)

6. Vårdsnaden vid våld mot den andra föräldern

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 1,

2013/14:C271 av Roza Güclü Hedin (S),

2013/14:C335 av Ellen Juntti och Pia Hallström (båda M),

2013/14:C353 av Eva-Lena Jansson (S),

2013/14:C383 av Maria Lundqvist-Brömster (FP) och

2013/14:C457 av Anna Wallén (S).

Reservation 9 (S, V)

Reservation 10 (SD)

7. Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m.

Riksdagen avslår motion

2013/14:C301 av Annelie Enochson (KD) yrkandena 2 och 3.

Reservation 11 (SD)

8. Fler än två vårdnadshavare

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C424 av Hillevi Larsson (S),

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 4,

2013/14:Sf250 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 12 (S, MP, V)

9. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C381 av Margareta Larsson (SD),

2013/14:C420 av Meeri Wasberg och Marie Nordén (båda S)
yrkande 1 och

2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del.

Reservation 13 (SD)

10. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C384 av Maria Lundqvist-Brömster och Barbro Westerholm
(båda FP),

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 2 och

2013/14:So664 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) yrkande 33.

Reservation 14 (S)

Reservation 15 (MP)

11. Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden

Riksdagen avslår motion

2013/14:C301 av Annelie Enochson (KD) yrkandena 5–9.

12. Umgänge med annan än biologisk förälder

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C234 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S) och

2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 16 (MP, V)

13. Överförmyndare

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1,

2013/14:C216 av Barbro Westerholm (FP),

2013/14:C284 av Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP),

2013/14:C310 av Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S),

2013/14:C365 av Marie Nordén (S) och

2013/14:C375 av Solveig Zander (C).

Reservation 17 (S)

Reservation 18 (MP)

Reservation 19 (V)

14. Gode män

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2,

2013/14:C233 av Berit Högtman (S),

2013/14:C432 av Finn Bengtsson (M) och

2013/14:C461 av Kenneth G Forslund (S).

Reservation 20 (S)

Reservation 21 (MP)

Reservation 22 (V)

15. God man för ensamkommande barn

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD) yrkande 1,

2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och

2013/14:Sf384 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (MP)

Reservation 25 (V)

16. Barnbalk

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C293 av Ulrika Karlsson i Uppsala och Hans Rothenberg (båda M) och

2013/14:C318 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 1.

17. Formerna för ingående av äktenskap

Riksdagen avslår motion

2013/14:C372 av Ulf Nilsson (FP).

18. Ersättning till vigselförrättare

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C274 av Jan Ericson (M),

2013/14:C360 av Fredrik Olovsson och Lennart Axelsson (båda S),

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 6 och

2013/14:C455 av Johan Andersson m.fl. (S).

Reservation 26 (S)

19. Tvångs- och barnäktenskap

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ju422 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 3 och 5,

2013/14:C323 av Gunilla Svantorp (S) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:C443 av Kent Ekeröth (SD).

Reservation 27 (SD)

20. Så kallade flersamma förhållanden

Riksdagen avslår motion

2013/14:C282 av Christer Winbäck (FP).

21. Makars förmögenhetsförhållanden

Riksdagen avslår motion

2013/14:C249 av Anna Steele (FP) yrkandena 1 och 2.

22. Bodelningskostnader

Riksdagen avslår motion

2013/14:C249 av Anna Steele (FP) yrkande 3.

23. Tidsfrist för att begära bodelning

Riksdagen avslår motion

2013/14:C249 av Anna Steele (FP) yrkande 4.

24. Ändringar i namnlagen

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C377 av Tuve Skånberg (KD),

2013/14:C404 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD) och

2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 28 (S, MP, V)

25. Retroaktiva namnbyten

Riksdagen avslår motion

2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 1.

*Reservation 29 (S, MP, V)***26. Laglott**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C294 av Boriana Åberg (M).

27. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C281 av Anders Ahlgren och Johan Linander (båda C),

2013/14:C288 av Catharina Bråkenhielm och Jan-Olof Larsson (båda S),

2013/14:C385 av Maria Lundqvist-Brömster (FP) och

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 5.

*Reservation 30 (S, V)**Reservation 31 (MP)***28. Arvsrätt för kusiner**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C231 av Lars-Arne Staxäng och Betty Malmberg (båda M).

29. Registrering av testamenten

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C214 av Börje Vestlund (S),

2013/14:C237 av Susanne Eberstein och Ingemar Nilsson (båda S) och

2013/14:C252 av Karin Granbom Ellison (FP).

Reservation 32 (S, MP, V)

Stockholm den 20 februari 2014

På civilutskottets vägnar

Veronica Palm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Veronica Palm (S), Oskar Öholm (M), Eva Bengtson Skogsberg (M), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Margareta Cederfelt (M), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Ola Johansson (C), Jan Lindholm (MP), Roland Utbult (KD), Markus Wiechel (SD), Marianne Berg (V), Thomas Finnborg (M), Lars Eriksson (S), Bino Drummond (M) och Lars Tysklind (FP).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet motionsförslag som väckts under den allmänna motionstiden 2013 och som gäller utredningar om faderskap, talerätt i mål om fastställande av faderskap, föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption, översyn av vårdnadsreglerna, vårdnaden vid våld mot den andra föräldern, riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m., fler än två vårdnadshavare, automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål, olovligt bortförda barn i internationella förhållanden, umgänge med annan än biologisk förälder, överförmyndare, gode män, god man för ensamkommande barn, barnbalk, formerna för ingående av äktenskap, ersättning till vigselförrättare, tvångs- och barnäktenskap, s.k. flersamma förhållanden, makars förmögenhetsförhållanden, bodelningskostnader, tidsfrist för att begära bodelning, ändringar i namnlag, retroaktiva namnbyten, laglott, särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, arvsrätt för kusiner och registrering av testamenten.

Utskottet behandlar under skilda rubriker de olika frågor som aktualiseras i motionerna. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Utredningar om faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om utredningar om faderskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 1 (S, MP).

Motionerna

Patrick Reslow (M) föreslår i motion 2013/14:C379 ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en översyn av regelverket för fastställande av faderskap och se om en faderskapsbekräftelse ska kunna undertecknas redan i samband med den första kontakten med mödravårdscentralen (yrkande 1).

I motion 2013/14:C307 av Emma Henriksson (KD) föreslås ett tillkännagivande om att bekräftelse av faderskap för ogifta bör ske på samma sätt som i dag men att det bör ske redan under graviditeten.

Rickard Nordin (C) föreslår i motion 2013/14:C291 ett tillkännagivande om att fastställandet av föräldraskap när föräldrarna är ogifta måste förenklas.

Bakgrund

Om modern vid barnets födelse är gift med en man ska mannen i äktenskapet, enligt 1 kap. 1 § förädrabalken, anses som barnets far, den s.k. faderskapspresumtionen. Om modern inte är gift fastställs faderskapet enligt 1 kap. 3 § förädrabalken genom dom eller bekräftelse. Bekräftelse av faderskap sker skriftligen och ska bevittnas av två personer. Den ska även godkännas av socialnämnden och av modern. Socialnämnden är skyldig att utreda vem som är far till ett barn när faderskapet inte följer direkt av faderskapspresumtionen, och får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är far till barnet. Nämnden ska föra protokoll över vad som förekommer vid utredningen av betydelse för faderskapsfrågan. Socialstyrelsen fastställer protokollsformulär.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd i fråga om socialnämndens utredning och fastställandet av faderskap (SOSFS 2011:2 [S]). Enligt föreskrifterna kan socialnämnden om parterna är sambor och övertygade om att barnet är deras gemensamma göra en förenklad utredning enligt ett särskilt protokoll, det s.k. S-protokollet. Om parterna samstämigt uppger att barnet är deras gemensamma och det inte har framkommit något som kan ifrågasätta detta bör utredaren avsluta utred-

ningen genom att ge mannen tillfälle att bekräfta faderskapet. Om utredaren har anledning att känna sig osäker, måste en mer fullständig utredning göras. Ett s.k. MF-protokoll upprättas om parterna inte bor tillsammans och i de fall då faderskapet är ifrågasatt och flera män kan komma i fråga som barnets far.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet hade inte någon annan uppfattning än den lagutskottet tidigare gett uttryck för (bet. 2005/06:LU9) om att den nuvarande ordningen ger betryggande garantier för att det verkligen är den biologiske fadern och inte någon annan som fastställs som far till ett barn. Utskottet föreslog därför att motionerna skulle avslås. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än den utskottet tidigare gett uttryck för. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionsförslagen.

Talerätt i mål om fastställande av faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om talerätt i mål om fastställande av faderskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

Carina Herrstedt (SD) föreslår i motion 2013/14:C410 att även en man ska kunna begära att ett faderskapstest görs. Motionären begär ett tillkännagivande i enlighet med detta.

I motion 2013/14:C351 av Elin Lundgren (S) föreslås ett tillkännagivande om att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att väcka talan och begära ett faderskapstest.

Bakgrund

Om modern vid barnets födelse är gift med en man ska mannen i äktenskapet, enligt 1 kap. 1 § föräldrabalken, anses som barnets far, den s.k. faderskapspresumtionen. Ska en viss man inte anses som far till ett barn

enligt faderskapspresumtionen, är socialnämnden enligt 2 kap. 1 § föräldrabalken skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs. Socialnämnden bör enligt 2 kap. 6 § föräldrabalken verka för att det görs en blodundersökning av modern, barnet och den som kan vara fader till barnet, om denne begär det eller det finns anledning att anta att modern haft samlag med mer än en man under den tid då barnet kan vara avlat.

Talan om fastställande av faderskap väcks enligt 3 kap. 5 § första stycket föräldrabalken av barnet. Enligt andra stycket förs barnets talan av socialnämnden i de fall som avses i 2 kap. 1 § föräldrabalken. Vidare får modern, om hon har vårdnaden om barnet, alltid föra barnets talan. Talan får också alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet noterade att lagstiftningen bygger på att det rättsligt fastställda faderskapet i största möjliga utsträckning ska överensstämja med det biologiska. Av bestämmelserna i 2 kap. 6 § föräldrabalken följer att socialnämndens representant alltid bör verka för att en rättsgenetisk utredning görs om mannen begär det. Detta gäller även om utredningen inte tyder på att mer än en man är aktuell. Utskottet har således kunnat konstatera att en man som tror sig vara far till ett barn kan vända sig till socialnämnden och begära att en rättsgenetisk utredning ska göras samt att socialnämnden i sådana fall ska verka för att en utredning kommer till stånd.

Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det som anfördes i motionerna inte utgjorde skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen för att få till stånd en förändring av den gällande ordningen, varför motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet ställningstagande

Utskottet anser inte heller nu att det som anfördes i motionerna utgör skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen för att få till stånd en förändring av den gällande ordningen. Motionsförslagen bör därför avslås.

Föräldraskap vid assisterad befruktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om föräldraskap vid assisterad befruktning. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 3 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att en könsneutral föräldraskapspresumtion bör införas. Enligt motionärerna skulle detta trygga barnets rätt till båda sina föräldrar (yrkande 3).

Börje Vestlund m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:So643 ett tillkännagivande om att en föräldraskapspresumtion snarast bör införas i enlighet med förslagen i utredningsbetänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3). Enligt motionärerna skulle detta säkerställa alla barns rätt till båda sina föräldrar, oavsett föräldrarnas kön (yrkande 2).

Även i motion 2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) föreslås ett tillkännagivande om att en könsneutral föräldraskapspresumtion bör införas. Enligt motionärerna ska de personer som barnet betraktar som sina föräldrar också vara det i juridisk mening (yrkande 1).

Anna Steele (FP) föreslår i motion 2013/14:C250 ett tillkännagivande om en helhetsöversyn av den rättsliga regleringen om föräldraskap. Enligt motionären skulle detta kunna göras genom att Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet (dir. 2013:70) får i uppdrag att även titta på denna fråga (yrkande 1). Motionären föreslår även ett tillkännagivande om att det snarast bör införas en könsneutral föräldraskapspresumtion för alla personer, oavsett kön, som är gifta med någon som fött ett barn (yrkande 2).

Bakgrund

Assisterad befruktning med donerade spermier får enligt lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. utföras då en kvinna är gift, registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. En kvinna som är gift, partner eller sambo med en annan kvinna kan alltså insemineras med donerad sperma, och hennes ägg kan befruktas utanför kroppen med donerade spermier. Behandlingen förutsätter – liksom för heterosexuella par – att maken, partnern eller sambon skriftligen har samtyckt till behandlingen. Vidare ska en läkare pröva om det med hänsyn till parets medicinska, psykologiska och sociala förhållanden är lämpligt att behandlingen äger rum. Behandlingen får utföras endast om det kan antas att barnet kommer att växa upp under goda förhållanden. Val av lämplig spermadonator görs av läkare. Hur valet ska gå till regleras närmare i föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen. Enligt föreskrifterna bör läkaren, om paret önskar det, sträva efter att finna en givare som har liknande ögon-, hud- och hårfärg samt kroppsbyggnad som den i paret som inte kommer att vara genetiskt ursprung till barnet. Önskemål om att givaren ska ha särskilda egenskaper i övrigt bör inte godtas.

Om en kvinna som är gift, partner eller sambo med en annan kvinna fått en behandling utförd enligt lagen om genetisk integritet m.m. ska maken, partnern eller sambon till den behandlade kvinnan enligt 1 kap.

9 § föräldraskapet också anses som barnets förälder. Föräldraskapet förutsätter att maken, partnern eller sambon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet ska i första hand fastställas genom att maken, partnern eller sambon bekräftar föräldraskapet. För bekräftelsen gäller detsamma som för en faderskapsbekräftelse. Bekräftelsen görs alltså skriftligen och ska bevitnas av två personer. Bekräftelsen ska vidare skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern. Bekräftelsen kan göras före barnets födelse. Om föräldraskapet inte bekräftas frivilligt, kan det fastställas genom dom. Om en kvinna anses som förälder till ett barn gäller detsamma som för andra föräldrar, t.ex. i fråga om vårdnaden om barnet, underhåll, arv, namn och föräldraförmåner. Om föräldrarna är gifta eller registrerade partner, står barnet alltså från födelsen under vårdnad av dem båda. Om föräldrarna är sambor, står barnet under vårdnad endast av den kvinna som har fött barnet, men föräldrarna kan få gemensam vårdnad genom en anmälan till Skatteverket.

Föräldraskapet gäller inte barn som kommer till genom assisterad befruktning utanför tillämpningen av lagen om genetisk integritet m.m., dvs. i utländsk sjukvård eller i egen regi. I dessa fall ska alltså faderskapet fastställas. Om det är till fördel för barnet och övriga förutsättningar finns, kan ett gemensamt föräldraskap för det lesbiska paret då åstadkommas genom adoption.

Utredningen om föräldraskap vid assisterad befruktning

I utredningsbetänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3) föreslår utredningen att föräldraskapet vid assisterad befruktning med donerade ägg och spermier ska regleras på samma sätt för samkönade par och olikkönade par. Den kvinna som är moderns registrerade partner ska automatiskt anses vara barnets förälder, en föräldraskapspresumtion motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen. Bestämmelserna om föräldraskap för en kvinna föreslås också omfatta assisterad befruktning som skett utomlands och insemination i egen regi. Är modern sambo med en kvinna föreslår utredningen att föräldraskapet för moderns sambo ska fastställas genom bekräftelse eller dom på samma sätt som sker i dag när barnet tillkommit genom assisterad befruktning som skett inom svensk hälso- och sjukvård. Förslaget innebär att det inte längre ska fastställas något faderskap i dessa fall. Utredningsbetänkandet är enligt uppgift från Justitiedepartementet föremål för beredning.

Enligt departementet har dock frågorna som behandlas av utredningen anknytnings till de frågor som tas upp i riksdagens tillkännagivanden från våren 2012 med anledning av socialutskottets betänkande 2011/12:SoU26 om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning och surrogatmoderskap. Tillkännagivandena innebär att regeringen skyndsamt ska återkomma med lagförslag som innebär att ensamstående kvinnor ges rätt till

assisterad befruktning på samma sätt som olikkönade respektive samkönade par redan har enligt gällande rätt och att det är angeläget att frågor om surrogatmoderskap utreds förutsättningslöst. Enligt riksdagen bör en sådan prövning utgå från ett brett perspektiv som inkluderar juridiska och etiska frågeställningar samt ekonomiska överväganden och hänsyn till internationella förhållanden. En fråga som bör ingå i en sådan utredning är hur en reglering bör se ut för de barn i Sverige som tillkommit genom surrogatmoderskap utomlands (bet. 2011/12:SoU26, rskr. 2011/12:180). Den fortsatta beredningen av utredningsbetänkandet görs därför enligt departementet i samband med hanteringen av dessa tillkännagivanden.

Utredning om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet

En särskild utredare fick i juni 2013 i uppdrag (dir. 2013:70) att överväga olika sätt att utöka möjligheterna för ofrivilligt barnlösa att kunna bli föräldrar. I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag som ger ensamstående möjlighet till assisterad befruktning i motsvarande utsträckning som gifta par och sambor, att ta ställning till om det ska krävas en genetisk koppling mellan barnet och den eller de tillänkta föräldrarna vid assisterad befruktning, att ta ställning till om surrogatmoderskap ska tillåtas i Sverige och att ta ställning till om det behövs särskilda regler för de barn som kommit till genom surrogatmoderskap utomlands samt att föreslå de följdändringar som behövs i den föräldraskapsrättsliga regleringen och i annan lagstiftning.

Utredaren ska i ett delbetänkande redovisa den del av uppdraget som avser ensamståendes möjlighet till assisterad befruktning och nödvändiga följdändringar senast den 14 maj 2014. Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 24 juni 2015.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att föregripa det pågående arbetet med utredningsbetänkandet inom Regeringskansliet, och motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser även nu att det inte finns skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet. Motionsförslagen bör därför avslås.

Adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om adoption. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionerna

Boriana Åberg (M) föreslår i motion 2013/14:C295 ett tillkännagivande om en översyn av adoptionsreglerna. Motionären menar att reglerna i större utsträckning bör göra det möjligt adoptera vuxna.

Motion 2013/14:C324 av Helena Bouveng (M) innehåller förslag på ett tillkännagivande om en översyn av adoptionsreglerna för att öppna för fler inhemska adoptioner.

Bakgrund

Bestämmelser om adoption finns i 4 kap. föräldrabalken. En adoption innebär att barnet i rättsligt hänseende betraktas som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Genom adoptionen övergår vårdnaden om barnet och skyldigheten att försörja det till adoptanten. Adoptivbarnet och dess avkomlingar tar arv och ärvs som om adoptivbarnet hade varit adoptantens eget barn. Beslut om tillstånd till adoption fattas av domstol.

Domstolen får ge sitt tillstånd endast om adoptionen är till fördel för barnet. Dessutom krävs att den som vill adoptera barnet har uppfostrat det eller vill uppfostra det eller att det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen.

En man eller en kvinna som har fyllt 25 år får med rättens tillstånd adoptera ett barn. Den som är gift får adoptera endast gemensamt med sin make. Den ena maken får dock adoptera den andra makens biologiska eller adopterade barn. Efter en sådan s.k. styvbarnsadoption eller närståendeadoption anses barnet som makarnas gemensamma. Även registrerade partner enligt den numera upphävda lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap har möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Härigenom kan två partner gemensamt adoptera barn, och en partner kan adoptera den andra partners barn. Andra än makar och registrerade partner får således inte adoptera gemensamt, inte heller sambor.

2008 års adoptionsutredning

I juli 2009 lämnade adoptionsutredningen betänkandet Modernare adoptionsregler (SOU 2009:61). Utredningen hade i uppdrag att göra en allmän översyn av reglerna om adoption i 4 kap. föräldrabalken. I betänkandet föreslår utredningen bl.a. att 4 kap. ska upphävas och ersättas av ett nytt kapitel med en annan systematik och ett modernare språk. För att tydliggöra barnperspektivet föreslår utredningen att det ska införas en grundläggande bestämmelse om att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om adoption av barn under 18 år. Utredningen föreslår vidare att det införs en särskild bestämmelse om adoption av den som har fyllt 18 år (vuxenadoption). Utredningen föreslår också att sambor ska kunna prövas som adoptivföräldrar på samma sätt som gifta par och registrerade partner.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är adoptionsutredningens betänkande föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att det mot bakgrund av det pågående beredningsarbetet med adoptionsutredningens betänkande inte fanns skäl för att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandet, varför det avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av det pågående beredningsarbetet anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslagen, varför de bör avslås.

Översyn av vårdnadsreglerna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om en översyn av vårdnadsreglerna. Utskottet hänvisar till en aviserad utvärdering.

Jämför reservationerna 5 (S), 6 (MP), 7 (SD) och 8 (V).

Motionerna

Veronica Palm m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:C446 ett tillkännagivande om en översyn av vårdnadsreglerna och att regeringen bör återkomma med förslag på hur man ska undvika att så många vårdnadsvister hamnar i domstol och hur man ska se till att öka jämställdheten mellan mammor och pappor vid vårdnadsvister (yrkande 1).

Shadiye Heydari (S) föreslår i motion 2013/14:C316 ett tillkännagivande om en översyn av vårdnadsreglerna och att arbete bör bedrivas så att ett jämställt föräldraskap kan genomsyra familjelagstiftningen. Enligt motionären är det inte hållbart, om man vill bryta gamla könsmönster, att mamman nästan alltid tilldelas vårdnaden i vårdnadstvister.

I motion 2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av lagstiftningen i syfte att öka jämställdheten mellan mammor och pappor vid separationer och vårdnadstvister.

Ann-Christin Ahlberg (S) föreslår i motion 2013/14:C451 ett tillkännagivande om en översyn av vårdnadsreglerna som innebär att gemensam vårdnad alltid ska vara utgångspunkten (yrkande 1). Motionären föreslår också ett tillkännagivande om att domstolens utredningsansvar måste bli tydligare än i dag (yrkande 2).

I motion 2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av vårdnadsreglerna som innebär att samma vårdnadsregler ska gälla för barn till både gifta och ogifta föräldrar och att samarbetssvårigheter inte ska utgöra en grund för att döma till enskild vårdnad (i denna del).

Marianne Berg m.fl. (V) föreslår i motion 2013/14:C202 ett tillkännagivande om att regeringen ska initiera en försöksverksamhet som går ut på att domstolar som arbetar med konflikt och försoning i vårdnads- och umgängestvister ska kunna ta in en familjerättssekreterare som sakkunnig vid muntliga förberedelser (yrkande 1). Därutöver föreslår motionärerna ett tillkännagivande om ett mer varaktigt system där sådana domstolar ska kunna förordna en sakkunnig person med särskild barnkompetens i familjemål (yrkande 2).

Motion 2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD) innehåller förslag om ett tillkännagivande om införandet av en möjlighet till medling i tvister om vårdnad, umgänge och boende. I motionen framhålls behovet av alternativa tvistelösningar.

Gunilla Nordgren (M) föreslår i motion 2013/14:C269 ett tillkännagivande om att barnperspektivet i 2006 års vårdnadsreform bör ökas (yrkande 2).

Jan Ericson (M) föreslår i motion 2013/14:C278 ett tillkännagivande om att det bör göras en översyn av möjligheterna till straffsanktioner vid umgängessabotage.

I motion 2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP) föreslås ett tillkännagivande om att ett system bör införas som innebär att separerade föräldrar med gemensam vårdnad ska ha lagstadgad rätt till samma information om sina barn.

Samma motionär föreslår i motion 2013/14:C347 ett tillkännagivande om en översyn av umgängesreglerna och att sanktionsmöjligheter bör övervägas då en förälder försvårar eller förhindrar umgänge.

Monica Green m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:C456 ett tillkännagivande om en översyn av reglerna om vårdnad, boende och umgänge så att barnets trygghet i förhållande till en våldsbenägen förälders vilja till umgänge ökar.

Bakgrund

Rättsförhållandet mellan barn och föräldrar regleras i föräldrabalken. Denna lagstiftning har under de senaste decennierna genomgått betydande förändringar när det gäller regelverket för när föräldrar separerar och föräldrarna inte kan komma överens om hur deras barn ska ha det.

De senaste större ändringarna i vårdnadsreglerna beslutades av riksdagen våren 2006 och trädde i kraft den 1 juli 2006 (prop. 2005/06:99, bet. 2005/06:LU27, rskr. 2005/06:309). Ändringarna syftade framför allt till att förstärka barnperspektivet i lagstiftningen. De innebär bl.a. att betydelsen av barnets bästa kommer till klarare uttryck i lagen och att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Genom lagändringarna markeras ytterligare i lagtexten den betydelse som risken för att barnet far illa måste få vid beslut om vårdnad, boende och umgänge. Socialnämnden och domstolen ska vid bedömningen av barnets bästa fästa avseende särskilt vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

Ändringarna innebär också att det införts en generell skyldighet för domstolen att, om det är lämpligt, verka för samförståndslösningar i indispositiva tvistemål. I mål om vårdnad, boende och umgänge innebär det att domstolen ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Domstolen ska också kunna ge en medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning till barnets bästa.

I november 2011 redovisade Socialstyrelsen i rapporten Familjerätten och barnet i vårdnadstvister uppdraget att följa upp hur 2006 års vårdnadsreform slagit igenom i socialtjänstens arbete. Enligt Socialstyrelsen är resultatet av uppföljningen positivt. Uppföljningen visar dock på en del förbättringsområden. Socialtjänsten behöver framför allt bli tydligare i sin dokumentation av barnsamtal, i sina motiveringar till förslag till beslut och i sina bedömningar av risken att ett barn far illa. Uppföljningen visar också att socialnämnderna efterfrågar stöd och vägledning om hur de bäst gör sina riskbedömningar. Socialstyrelsen har i juni 2012 som ett led i detta tagit fram handboken Vårdnad, boende och umgänge som syftar till att vara ett stöd för rättstillämpningen och handläggningen inom socialtjänstens familjerätt.

I proposition 2011/12:53 Barns rätt till vård aviserade regeringen att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden. Vid denna utvärdering kommer det enligt regeringen även att göras

en utvärdering av den s.k. Trondheimsmodellen, dvs. att tjänstemän med särskild barnkompetens från familjerätten tar en aktiv roll i processen för att öka barnperspektivet och nå en samförstånds lösning.

Beatrice Ask uppgav den 3 juli 2013 i ett frågesvar (svar på fråga 2012/13: 619) att regeringen avser att under mandatperioden inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform för att se om det finns behov av ytterligare förbättringar.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet kommer en utredning som ska utvärdera 2006 års vårdnadsreform att tillsättas innan sommaren.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13: CU8. I betänkandet konstaterade utskottet liksom tidigare att regeringen tagit olika initiativ för att följa och utvärdera utvecklingen på området. Regeringen har vidare aviserat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det pågående arbetet och den aviserade utvärderingen inte borde föregripas genom någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandena, varför de avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan även nu konstatera att regeringen tagit olika initiativ för att följa och utvärdera utvecklingen på området, bl.a. genom Socialstyrelsens uppföljning 2011. Regeringen har vidare aviserat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden. Mot denna bakgrund anser utskottet att den aviserade utvärderingen inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen, varför motionsförslagen bör avslås.

Vårdnaden vid våld mot den andra föräldern

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om vårdnaden vid våld mot den andra föräldern. Utskottet hänvisar till en aviserad utvärdering.

Jämför reservationerna 9 (S, V) och 10 (SD).

Motionerna

Roza Güclü Hedin (S) föreslår i motion 2013/14:C271 ett tillkännagivande om att det bör ske en automatisk prövning av vårdnaden av gemensamma barn vid våld mot den andra föräldern.

I motion 2013/14:C457 föreslår Anna Wallén (S) ett tillkännagivande om att det bör ske en automatisk prövning av vårdnaden av gemensamma barn vid våld mot den andra föräldern.

Eva-Lena Jansson (S) föreslår i motion 2013/14:C353 ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av hur man på ett lämpligt sätt kan säkerställa att en person som dömts för misshandel av barn eller av den andra föräldern ska kunna fråntas rätten till vårdnad.

Ellen Juntti och Pia Hallström (båda M) föreslår i motion 2013/14:C335 ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga införandet av obligatorisk prövning av vårdnaden i de fall där en vårdnadshavare har dödat den andra vårdnadshavaren.

Gunilla Nordgren (M) föreslår i motion 2013/14:C269 ett tillkännagivande om att den förälder som utövat dödligt våld mot den andra föräldern bör förlora vårdnaden och i stället bör en särskilt förordnad vårdnadshavare utses (yrkande 1).

Motion 2013/14:C383 av Maria Lundqvist-Brömster (FP) innehåller förslag på ett tillkännagivande om att det i föräldrabalken bör införas en särskild regel som utesluter den förälder som mördat eller på annat straffbelagt sätt bragt den andra föräldern om livet från vårdnaden om gemensamma barn.

Bakgrund

Genom 2006 års vårdnadsreform markerades ytterligare i lagtexten den betydelse som risken för att barnet far illa måste få vid beslut som rör vårdnad, boende och umgänge. Enligt 6 kap. 2 a § föräldrabalken ska barnets bästa vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa. Om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, ska domstolen besluta om ändring i vårdnaden. Frågan kan enligt 6 kap. 7 § föräldrabalken prövas på talan av socialnämnden.

Socialnämnden ska enligt 5 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) göra framställning eller ansökan till domstolen, om nämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om bl.a. vårdnaden om ett barn, t.ex. att vårdnaden flyttas över från en olämplig förälder till den andra föräldern eller till en särskilt förordnad vårdnadshavare. När socialnämnden har väckt talan agerar den som part i tvistemålet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att socialnämnden har en skyldighet att vidta åtgärder om den uppmärksammar att en förälder brister i omsorgen om barnet och ta initiativ till en ändring av vårdnaden. Som redovisats ovan under föregående avsnitt avser regeringen att under innevarande valperiod ta initiativ till en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslagen, varför de bör avslås.

Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

Annelie Enochson (KD) föreslår i motion 2013/14:C301 ett tillkännagivande om att en ordentlig bedömning av risken för att ett barn ska bortrövas bör göras i samband med vårdnadsprocessen (yrkande 2). Motionären föreslår även att umgängesrätten ska inhiberas med omedelbar verkan om en förälder befaras planera att föra bort sitt barn (yrkande 3).

Bakgrund

Genom 2006 års vårdnadsreform markerades ytterligare i lagtexten den betydelse som risken för att barnet far illa måste få vid beslut som rör vårdnad, boende och umgänge. Enligt 6 kap. 2 a § föräldrabalken ska barnets bästa vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa. Socialnämnden ska i utredningar om vårdnad, boende och umgänge göra en bedömning av risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

I propositionen med förslag till nya vårdnadsregler anförde regeringen att det bör vara Socialstyrelsens uppgift att sammanställa kunskap om och medverka till metodutveckling för hur riskbedömningen ska göras när socialnämnden utreder frågor om vårdnad, boende och umgänge (prop. 2005/06:99 s. 43).

Socialstyrelsen fick i januari 2007 i uppdrag av regeringen att sammanställa kunskapsläget kring hur riskbedömningar ska göras när socialnämnden utreder frågor om vårdnad, boende och umgänge samt att redovisa hur metoderna inom området kan utvecklas. Uppdraget redovisades i november 2007.

Enligt uppgift från Socialdepartementet pågår inom Socialstyrelsen ett arbete i samarbete med forskare för att ta fram ett riskbedömningsinstrument. En rapport om riskbedömningar i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge kommer att presenteras under våren 2014.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet konstaterade att det pågår ett arbete inom Socialdepartementet med att ta fram ett instrument för riskbedömningar som socialtjänsten ska kunna använda i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionsyrkandena, varför de avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det fortfarande pågår ett arbete med att ta fram ett instrument för riskbedömningar som socialtjänsten ska kunna använda i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Enligt utskottet bör det pågående arbetet därför inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslagen, varför de bör avslås.

Fler än två vårdnadshavare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att ett barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 12 (S, MP, V).

Motionerna

Veronica Palm m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:C446 ett tillkännagivande om att en översyn av reglerna i föräldrabalken bör göras för att överväga om det är lämpligt för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare (yrkande 4).

I motion 2013/14:Sf250 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha fler vårdnadshavare (yrkande 3).

Motion 2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) innehåller förslag om ett tillkännagivande om en översyn av föräldrabalken så att barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare (yrkande 3).

Hillevi Larsson (S) föreslår i motion 2013/14:C424 ett tillkännagivande om att ett barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare. Personer som barnet vuxit upp med under sina första år, t.ex. fosterföräldrar, släktingar eller andra vuxna, bör också kunna bli vårdnadshavare.

Bakgrund

Barn står enligt 6 kap. 2 § första stycket föräldrabalken under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Vårdnaden om ett barn består till dess att barnet fyller 18 år eller dessförinnan ingår äktenskap.

På talan av socialnämnden får rätten enligt 6 kap. 15 a § andra stycket föräldrabalken besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder. Vid bedömningen av om en sådan talan bör föras ska socialnämnden särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina mor- och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. I betänkandet hade utskottet inte någon annan uppfattning än den utskottet tidigare gett uttryck för bl.a. i samband med lagstiftningsärendet i betänkande 2005/06:LU27, då utskottet tillstyrkt de ändringar som infördes 2006 om att barnets behov av umgänge med andra än föräldrarna ska lyftas fram vid socialnämndens bedömning. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den utskottet tidigare gett uttryck för. Motionsförslagen bör därför avslås.

Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 13 (SD).

Motionerna

I motion 2013/14:C420 av Meeri Wasberg och Marie Nordén (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att ogifta föräldrar automatiskt ska få gemensam vårdnad efter det att faderskapet har bekräftats (yrkande 1).

Margareta Larsson (SD) föreslår i motion 2013/14:C381 ett tillkännagivande om att även ogifta föräldrar automatiskt ska få gemensam vårdnad.

Motion 2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) innehåller förslag till ett tillkännagivande om att ogifta föräldrar automatiskt ska få gemensam vårdnad i samband med att faderskapet fastställs (i denna del).

Bakgrund

Ett barn står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Ingår föräldrarna senare äktenskap med varandra, står barnet från den tidpunkten under vårdnad av dem båda, om inte rätten dessförinnan har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Om det döms till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna står barnet även därefter under båda föräldrarnas vårdnad, om inte den gemensamma vårdnaden upplöses. Ska barnet även efter domen på äktenskapsskillnad stå under båda föräldrarnas vårdnad, ska rätten i domen erinra om att vårdnaden alltså är gemensam.

Om en av föräldrarna är ensam vårdnadshavare och föräldrarna vill utöva vårdnaden gemensamt, kan de enligt 6 kap. 4 § föräldrabalken tillsammans lämna in en ansökan till domstolen, som då ska besluta om gemensam vårdnad om det inte är uppenbart att sådan vårdnad är oförenlig med barnets bästa. Föräldrarna kan också få gemensam vårdnad genom registrering hos Skatteverket efter anmälan av dem båda. En sådan anmälan kan göras antingen till socialnämnden i samband med att nämnden ska godkänna en faderskapsbekräftelse eller en bekräftelse av föräldraskap eller direkt till Skatteverket under förutsättning att beslut om vårdnaden inte har meddelats tidigare och att föräldrarna och barnet är svenska medborgare. I övrigt kan ändring i vårdnaden ske genom avtal som godkänns av socialnämnden eller genom beslut av domstol.

År 1999 presenterades departementspromemorian Gemensam vårdnad för ogifta föräldrar samt en språklig och redaktionell översyn av 6 kap. föräldrabalken (Ds 1999:57). I promemorian föreslås bl.a. att föräldrar som

inte är gifta med varandra när barnet föds ska få gemensam vårdnad när tre månader har förflutit från det att faderskapet har fastställts genom en bekräftelse som har godkänts av socialnämnden, om ingen av föräldrarna inom denna tid anmäler till socialnämnden att han eller hon motsätter sig gemensam vårdnad.

Regeringen behandlade promemorians förslag i proposition 2009/10:192 Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn. I propositionen konstaterar regeringen bl.a. att det för ogifta föräldrar som är ense om att ha gemensam vårdnad finns ett antal möjligheter att på ett enkelt sätt få det. Enligt regeringen innebär promemorians förslag här ingen förbättring eftersom det inte skulle finnas någon anledning att vänta tre månader på att få gemensam vårdnad. För ogifta föräldrar som inte är ense i vårdnadsfrågan kan det säkert i vissa fall ifrågasättas om det verkligen finns förutsättningar för gemensam vårdnad. Detta gäller särskilt mot bakgrund av den utveckling som skett sedan promemorian presenterades 1999. Den presumtion för gemensam vårdnad som i praktiken infördes 1998 upphävdes genom 2006 års vårdnadsreform. Det måste numera i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Det är därför inte en lämplig lösning att ha en reglering som innebär att gemensam vårdnad kan uppkomma om inte anmälan sker inom en viss tid, dvs. på grund av passivitet. Sammanfattningsvis var det regeringens uppfattning att promemorians förslag inte borde genomföras.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen konstaterade utskottet, liksom regeringen, att situationen är annorlunda mot den som gällde när promemorians förslag lämnades 1999. Någon presumtion för gemensam vårdnad finns inte längre, utan det måste i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Mot denna bakgrund instämde utskottet i regeringens bedömning att förslaget om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar inte borde genomföras (prop. 2009/10:192, bet. 2009/10:CU20, rskr. 2009/10:358).

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att frånga riksdagens tidigare ställningstagande i samband med behandlingen av proposition 2009/10:192 (bet. 2009/10:CU20). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att det inte finns skäl att frånga riksdagens tidigare ställningstaganden. Motionsförslagen bör därför avslås.

Juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål. Utskottet hänvisar till en aviserad utvärdering.

Jämför reservationerna 14 (S) och 15 (MP) samt särskilt yttrande 1 (V).

Motionerna

Veronica Palm m.fl. (S) begär i motion 2013/14:C446 ett tillkännagivande om att domstolar i särskilt konfliktfyllda mål om vårdnad, boende och umgänge ska kunna förordna ett juridiskt biträde för barnet (yrkande 2).

I motion 2013/14:So664 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) föreslås ett tillkännagivande om att barn ska ha rätt till eget offentligt biträde i mål som rör vårdnad, boende och umgänge för att säkerställa att barnet kommer till tals och att barnets intressen tas till vara (yrkande 33).

Maria Lundqvist-Brömster och Barbro Westerholm (båda FP) föreslår i motion 2013/14:C384 ett tillkännagivande om att barn ska ha rätt till en särskild företrädare i vårdnadstvister. Motionärerna menar att detta stärker rättssäkerheten och ger mer objektiva och sakliga utredningar samt att barnets rätt att få tas på allvar enligt artikel 12 i barnkonventionen tillgodoses.

Bakgrund

I proposition 2011/12:53 Barns möjlighet att få vård konstaterade regeringen att riksdagen behandlat frågan om juridiskt biträde för barn i vårdnadsmål vid flera tillfällen och att det finns tillkännagivanden från 1999 och 2006. Vidare konstaterade regeringen att det i promemorian Utöandet av barns rättigheter i familjerättsprocesser (Ds 2002:13) föreslagits flera lagändringar i syfte att stärka barnets rätt i processen, bl.a. att det i särskilt konfliktfyllda vårdnadsmål ska vara möjligt för domstolen att förordna ett juridiskt biträde för barnet. En av biträdets viktigaste uppgifter ska vara att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning. Biträdet kan här fylla en viktig funktion i de särskilt konfliktfyllda målen. Det måste dock enligt regeringen beaktas att sedan de två tillkännagivandena beslutats har andra lagändringar som syftar till samförståndslösningar genomförts.

Den 1 juli 2006 infördes en uttrycklig regel om att domstolen aktivt ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning till barnets bästa (42 kap. 17 § första stycket rättegångsbalken). Den 1 juli 2006 infördes det också en möjlighet för domstolen att ge en särskild medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att komma överens (6 kap. 18 a § föräldrabalken). Numera är det, till skillnad från när förslaget i promemorian lades fram, enligt regeringen således tveksamt om ett biträde för barnet bör ha uppgiften att försöka nå en samförståndslösning.

En annan uppgift för ett biträde för barnet skulle enligt regeringen vara att hjälpa barnet att utnyttja sin möjlighet att komma till tals. Både domstolen och socialnämnden har redan ett ansvar för att den utredning som ska göras styrs av barnets behov. Sedan förslaget lades fram har det dessutom kommit till klarare uttryck i lagen att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge (6 kap. 2 a § första stycket).

Med hänsyn till detta är regeringen av uppfattningen att promemorians förslag inte kan läggas till grund för lagstiftning. Frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses i mål om vårdnad, boende och umgänge behöver enligt regeringen övervägas ytterligare. Det kommer att göras i samband med den utvärdering av 2006 års vårdnadsreform som kommer att inledas under valperioden. I propositionen gör regeringen därför bedömningen att det för närvarande inte bör införas en möjlighet för domstolen att förordna ett juridiskt biträde för barnet i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Frågan om hur barnets rätt i processen bäst tillgodoses behöver övervägas ytterligare. I utvärderingen ska olika modeller för att stärka barnets ställning i mål om vårdnad, boende och umgänge analyseras. En modell kan förstås vara att med beaktande av de senaste årens lagändringar ändå införa någon form av biträde för barnet. Mot bakgrund av vad som anförts ovan och de nackdelar med ett biträde som en del remissinstanser pekat på är det enligt regeringen dock numera tveksamt om det är den bästa lösningen.

Vid riksdagsbehandlingen av proposition 2011/12:53 Barns möjlighet att få vård framhöll utskottet att det är angeläget att bestämmelserna om vårdnad, boende och umgänge på ett ändamålsenligt sätt tar till vara barnets rätt och gör det möjligt för barnet att komma till tals (prop. 2011/12:53, bet. 2011/12:CU12, rskr. 2011/12:150). Barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge, och vid bedömningen av barnets bästa ska det tas hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Om det inte är olämpligt, ska den som verkställer en vårdnadsutredning försöka klarlägga barnets inställning och redovisa den för domstolen. Socialnämnden ska även höra barnet innan den lämnar s.k. snabbupplysningar till domstolen, om det är lämpligt. Det är ovanligt att barn medverkar i domstolsprocessen genom att höras i domstolen. En sådan möjlighet finns dock om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras i domstol.

En allmän utgångspunkt är att samförståndslösningar mellan föräldrarna i vårdnadsfrågor i de allra flesta fall är bäst för barnet. Lagen ger därför flera möjligheter att hjälpa föräldrarna att själva komma överens i frågor som rör barnet vid en separation. Som redovisats ovan har det efter riksdagens två tillkännagivanden genomförts två lagändringar som syftar till samförståndslösningar.

Liksom regeringen ansåg utskottet att 2002 års promemorias förslag inte kan läggas till grund för lagstiftning. Frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses i mål om vårdnad, boende och umgänge behöver övervägas ytterligare. Regeringen hade uppgett att så skulle komma att ske i samband med

den utvärdering av 2006 års vårdnadsreform som skulle inledas under valperioden. Mot denna bakgrund instämde utskottet i regeringens bedömning att det för närvarande inte bör införas en möjlighet för domstolen att förordna ett juridiskt biträde för barnet i mål om vårdnad, boende och umgänge. Motionerna avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen avser att under valperioden inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform där bl.a. frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses i mål om vårdnad, boende och umgänge kommer att övervägas ytterligare. Mot denna bakgrund anser utskottet att den aviserade utvärderingen inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen, varför motionsförslagen bör avslås.

Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om olovligt bortförda barn i internationella förhållanden.

Motionen

Annelie Enochson (KD) föreslår i motion 2013/14:C301 tillkännagivanden om att det bör inrättas en samordningscentral för förbättrad samordning mellan berörda myndigheter (yrkande 5), att aktivering av och information om larmnumret 116 000 bör ske i Sverige (yrkande 6), att en förfördelad förälder ska få rätt till ett målsägandebiträde från staten vid förhandlingar utomlands (yrkande 7), att de bilaterala kontakterna mellan Sverige och andra länder bör förbättras med särskilt syfte att effektivisera tidiga insatser i samband med bortföranden (yrkande 8) och att Sverige inom ramen för sina bilaterala relationer bör verka för ett internationellt kontrollorgan som kan övervaka efterlevnaden av Haagkonventionen (yrkande 9).

Bakgrund

Med olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden avses framför allt när en förälder utan den andra förälderns medgivande för med sig sitt barn till ett annat land. Hit hör också fall då en förälder olovligen håller kvar barnet i ett annat land efter utgången av en umgängestid eller efter det att en domstol bestämt att den andra föräldern ska ha vårdnaden om barnet. I båda fallen är ändamålet att hindra den andra föräldern från att utöva umgängesrätt eller ha vårdnaden om barnet.

Ett internationellt samarbete i syfte att motverka olovliga bortföranden och kvarhållanden av barn i internationella förhållanden kom till stånd genom Haagkonventionen den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn. Konventionen gäller situationer där ett barn med hemvist i en konventionsstat förs bort till eller hålls kvar i en annan konventionsstat och detta strider mot den rätt att ta ansvar för barnet som tillkommer vårdnadshavaren. Konventionen syftar till att säkerställa ett snabbt återförande av barnet till den som barnet undanhålls från. Sverige har anslutit sig till konventionen.

Sverige har även anslutit sig till Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn. Det främsta syftet med Europarådskonventionen är att komma till rätta med de problem som uppkommer när en förälder olovligen för ut barnet ur ett land och på så sätt skiljer barnet från en annan vårdnadshavare. Genom lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn införlivades 1980 års Haagkonvention och 1980 års Europarådskonvention med svensk rätt.

Den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldransvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention) syftar till att stärka skyddet för barn i internationella situationer. Genom en tillämpning av konventionen ska man kunna undvika konflikter mellan olika rättssystem som gäller behörighet, tillämplig lag eller erkännande och verkställighet av domar och andra avgöranden. Syftet med konventionen är också att utveckla det internationella samarbetet när det gäller skydd av barn. Konventionen gäller alla avgöranden om föräldransvar, t.ex. avgöranden om vårdnad, boende, umgänge eller en tillfällig placering utanför det egna hemmet. Konventionen trädde i kraft den 1 januari 2002. Våren 2012 godkände riksdagen Sveriges anslutning till konventionen (prop. 2011/12:85, bet. 2011/12:CU23, rskr. 2011/12:219). Konventionen är en del av svensk lagstiftning genom lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention.

Inom EU pågår också arbete i syfte att motverka olovliga bortföranden och kvarhållanden av barn i internationella förhållanden. Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar (den nya Bryssel II-förordningen) innehåller regler som kompletterar 1980 års Haagkonvention. Som exempel kan nämnas sådana regler som medför att ett ärende om att återföra ett olovligt bortfört barn ska handläggas snabbare. Bryssel II-förordningen förutsätter materiella kompletterande bestämmelser; sådana finns i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till den nya Bryssel II-förordningen. Utrikesdepartementet är enligt förordningen centralmyndighet i Sverige och har till uppgift att på olika sätt bistå vid tillämpningen av Bryssel II-förordningen.

Därutöver finns FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Konventionen trädde i kraft den 2 september 1990 och har ratificerats av Sverige. Genom ratifikationen har Sverige iklätt sig en internationell folkrättslig förpliktelse att följa konventionens bestämmelser. Barnkonventionen föreskriver att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att bekämpa olovliga bortföranden och kvarhållanden av barn i utlandet.

I skrivelse 2011/12:65 behandlade regeringen ett tillkännagivande från riksdagen om att en översyn bör göras av hur handläggningen av ärenden om bortförda barn kan förbättras och effektiviseras. I skrivelsen redogör regeringen för hur arbetet bedrivs och vilka åtgärder som har vidtagits i handläggningen av dessa frågor. Av skrivelsen framgår att Utrikesdepartementet har vidtagit ett antal åtgärder för att ytterligare främja samarbetet med andra länders centralmyndigheter. Utrikesdepartementet har också tagit initiativ för att aktivt informera både vårdnadshavare och myndigheter om vad som kan göras för att förebygga olovliga barnbortföranden samt ytterligare förbättra möjligheterna till snabba återföranden av barn som olovligen förts bort. Genom att handläggarna utvecklat sin kompetens och genom interna organisationsgrepp kunnat renodla fokus på barnbortförandeärendenas olika aspekter och vad som i övrigt redovisats i skrivelsen har det sammantagna resultatet blivit att verksamheten på senare år har förbättrats och effektiviserats i en rad avseenden. Vid riksdagsbehandlingen hade konstitutionsutskottet inte något att erinra mot regeringens redovisning och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen följde utskottet (bet. 2011/12:KU21, rskr. 2011/12:269–272).

Det EU-gemensamma journumret 116 000 för försvunna barn infördes i Sverige den 16 december 2013. Ärenden som kommer in ska hanteras som ett 112-ärende, vilket innebär förmedling till polis.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. I betänkandet ansåg utskottet att det är en angelägen fråga att bortförda barn så snart som möjligt kan återföras och att förhindra att barn förs bort. Någon anledning för utskottet att föregripa det då pågående arbetet fanns inte, varför motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att det är en angelägen fråga att bortförda barn så snart som möjligt kan återföras och att förhindra att barn förs bort.

Av det som redovisats ovan framgår att arbetet med dessa frågor till stor del styrs av internationella konventioner och samarbete på EU-nivå. Vidare framgår att frågorna också är uppmärksammade nationellt. Utskottet vill här peka på att det EU-gemensamma journumret nu är infört i

Sverige och på de åtgärder som regeringen redovisat i skrivelse 2011/12: 65 Redogörelse för regeringens arbete med att förbättra och effektivisera hanteringen av ärenden som rör internationella barnbortföranden.

Mot den redovisade bakgrunden saknas det enligt utskottet anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslagen, varför de bör avslås.

Umgänge med annan än biologisk förälder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om umgänge med annan än biologisk förälder. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 16 (MP, V).

Motionerna

I motion 2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) framförs att barn ska ha rätt till umgänge med sina sociala föräldrar som inte är vårdnadshavare. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 4).

Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S) föreslår i motion 2013/14: C234 ett tillkännagivande om att mor- och farföräldrar bör ges umgängesrätt med sina barnbarn.

Bakgrund

Barnets vårdnadshavare har enligt 6 kap. 15 § tredje stycket föräldrabalken ett ansvar för att barnets behov av umgänge med någon annan som står barnet särskilt nära så långt möjligt tillgodoses. Det kan vara fråga om t.ex. mor- och farföräldrar, andra släktingar, familjehemsföräldrar eller en styvförälder. I den mån ett bristande umgänge beror på att vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar är det en viktig uppgift för socialtjänsten att försöka få vårdnadshavaren att se till barnets behov.

På talan av socialnämnden får rätten enligt 6 kap. 15 a § föräldrabalken besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder. Vid bedömningen av om en sådan talan ska föras ska socialnämnden särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina mor- och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära.

I november 2011 redovisade Socialstyrelsen i rapporten Familjerätten och barnet i vårdnadstvister uppdraget att följa upp hur 2006 års vårdnadsreform slagit igenom i socialtjänstens arbete. En undersökning har bl.a. gjorts av socialnämndernas praxis att väcka talan i fråga om umgänge med föräldrar, umgänge med annan än förälder och socialnämndernas behov av vägledning i frågor som rör umgänge. Enligt Socialstyrelsen är resultatet

av uppföljningen positivt, men socialtjänsten efterfrågar bl.a. hur den bäst ska använda sina möjligheter att väcka talan om t.ex. umgängesrätt. Socialstyrelsen tog i juni 2012 som ett led i detta fram handboken Vårdnad, boende och umgänge som syftar till att vara ett stöd för rättstillämpningen och handläggningen inom socialtjänstens familjerätt. Den tar upp lagstiftning, förarbeten, rättsfall, JO-uttalanden samt kunskap som baseras på vetenskap och erfarenheter från det familjerättsliga området inom socialtjänsten bl.a. vad gäller socialnämndens rätt att väcka talan om umgänge (s. 111 f.).

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. I betänkandet hade utskottet inte någon annan uppfattning än det tidigare (bet. 2007/08:CU14) gett uttryck för om att den gällande ordningen får anses väl avvägd. Enligt utskottet kommer Socialstyrelsen att se över socialtjänstens behov av stöd. Mot denna bakgrund fanns inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än att den gällande ordningen får anses väl avvägd. Som framgått ovan har Socialstyrelsen bl.a. tagit fram en handbok som syftar till att underlätta tillämpningen av reglerna. I sammanhanget vill utskottet också erinra om att regeringen aviserat att den under valperioden kommer att inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida, varför motionsförslagen bör avslås.

Överförmyndare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om överförmyndare. Utskottet hänvisar till en aviserad proposition.

Jämför reservationerna 17 (S), 18 (MP) och 19 (V).

Motionerna

I motion 2013/14:C310 föreslår Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en revidering och modernisering av lagstiftningen om överförmyndarnas verksamhet för att göra systemet mer ändamålsenligt utifrån de behov som finns i dag.

Motion 2013/14:C365 av Marie Nordén (S) innehåller förslag om ett tillkännagivande om en översyn av hela överförmyndarverksamheten. Enligt motionären bör det skapas en lagstiftning och organisation av överförmyndarinstitutet anpassad till dagens samhälle.

Barbro Westerholm (FP) föreslår i motion 2013/14:C216 ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av överförmyndarorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet.

Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP) föreslår i motion 2013/14:C284 ett tillkännagivande om att en utredning bör göras om det framtida systemet för gode män, förvaltare och förmyndare samt samhällets tillsyn över dessa. Enligt motionärerna behöver hela systemet med förmyndare, gode män, förvaltare, kommunala överförmyndare alternativt överförmyndarnämnder och länsstyrelsens tillsynsfunktioner bli föremål för en grundläggande och förutsättningslös genomgång och översyn. I en sådan bör också systemets uppbyggnad övervägas och jämförelse göras med andra länder som valt en statlig verksamhet i stället för den kommunala.

I motion 2013/14:C204 föreslår Marianne Berg m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för detta (yrkande 1).

Motion 2013/14:C375 av Solveig Zander (C) innehåller förslag om ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten att inrätta en sammanhållande central myndighet med uppgiften att på nationell nivå leda och utveckla överförmyndarverksamheten samt även svara för insamlande av nationell statistik om verksamheten. Enligt motionären skulle en sådan myndighet öka rättssäkerheten för samhällets allra mest utsatta.

Bakgrund

Enligt föräldrabalken ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd i varje kommun. Kommuner får också bestämma att de ska ha en gemensam överförmyndarnämnd. Sedan den 1 juli 1995 har länsstyrelsen tillsyn över överförmyndarna och överförmyndarnämnderna. Länsstyrelsens uppgift är att se till att överförmyndarna och överförmyndarnämnderna kontrollerar att förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet sköts på ett korrekt sätt. Länsstyrelsen ska med råd stödja överförmyndarna och överförmyndarnämnderna i deras verksamhet och se till att utbildningen av överförmyndarna och ledamöterna i överförmyndarnäm-

terna är tillfredsställande. Till länsstyrelsens uppgifter hör också att anmäla olämpliga överförmyndare till rätten och förordna tillfälliga vikarier för överförmyndare.

För att åstadkomma en regelbunden tillsyn av samtliga överförmyndare infördes den 1 januari 2008 bestämmelser i förmynderskapsförordningen (1995:379) som innebär att det som huvudregel ska genomföras årliga inspektioner. För att länsstyrelserna inte ska behöva ödsla resurser på inspektioner som redan på förhand framstår som onödiga får en länsstyrelse dock avstå från en inspektion. Som ett absolut krav gäller att varje överförmyndare ska inspekteras minst vartannat år. I förordningen har det också förtydligats att syftet med inspektionen är att säkerställa att ärenden handläggs på ett rättssäkert och i övrigt lämpligt sätt enligt lagen. Inspektionen ska alltid omfatta, men är inte begränsad till, granskning av det register överförmyndaren ska föra samt stickprovsvis utvalda akter.

I syfte att förstärka det allmännas tillsyn har det även genomförts vissa ändringar i föräldrabalken som trädde i kraft den 1 januari 2009. Ändringarna innebär att överförmyndarens tillgång till information har förbättrats och att länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndarna har utvidgats och kompletterats. För att förbättra utbildningen av överförmyndare, ledamöter i överförmyndarnämnder och ersättare har det införts en bestämmelse om att länsstyrelsen ska se till att utbildningen är tillfredsställande. Länsstyrelsernas tillsyn har också kompletterats med en rådgivande funktion i förhållande till överförmyndarna och deras tjänstemän (prop. 2007/08:150, bet. 2008/09:CU2, rskr. 2008/09:7).

Den 1 juli 2012 trädde lagändringar i kraft som innebär att vissa delar av de verksamheter som länsstyrelserna har hand om, bl.a. överförmyndarverksamheten, ska kunna koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser. Syftet är att nå en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurserna. Ett annat syfte är att stärka rättssäkerheten. Regeringen har därefter beslutat att dessa verksamheter ska koncentreras till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län (prop. 2011/12:31, bet. 2011/12:KU2, rskr. 2011/12:135).

Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare

I mars 2012 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som ger bättre förutsättningar för gode män och förvaltare (dir. 2012:16). I direktiven konstaterar regeringen bl.a. att någon rikstäckande statistik om t.ex. antalet gode män och förvaltare samt storleken på förvaltat kapital inte finns. För att kunna följa utvecklingen av överförmyndarnas verksamhet och underlätta länsstyrelsernas tillsyn är det viktigt att det finns tillgång till statistik. Utredaren ska därför ta ställning till vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa att det finns tillgång till relevant statistik över överförmyndarnas verksamhet.

I mars 2013 överlämnade utredningen betänkandet Vissa frågor om gode män och förvaltare (SOU 2013:27). I betänkandet lämnar utredningen förslag till ett antal åtgärder som ska ge bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Utredningen anför att statistik över överförmyndarnas verksamhet och de ställföreträdarskap som omfattas av överförmyndarens tillsyn behövs för att säkerställa att den som har (eller har behov av) god man eller förvaltare får sina intressen, behov och rättigheter tillgodosedda och att detta sker inom rimlig tid. Vidare behövs statistik för att ge överförmyndare bättre möjligheter att följa upp och analysera sin verksamhet och som ett redskap i länsstyrelsens tillsyn över överförmyndarna. Det finns även behov av statistik för att nationellt kunna följa utvecklingen av överförmyndarnas verksamhet och för att ge allmänheten bättre insyn i denna verksamhet i samband med utredningar och forskning samt i journalistiska sammanhang.

Utredningen föreslår att de länsstyrelser som ansvarar för tillsynen över överförmyndarnas verksamhet ska framställa statistik över sådan verksamhet inom respektive tillsynsområde. En av dessa länsstyrelser ska årligen framställa rikstäckande statistik på området samt göra denna tillgänglig för externa intressenter. Överförmyndarna ska till länsstyrelserna årligen lämna sådana uppgifter om verksamheten som behövs för framställning av statistiken.

Det bör finnas tre olika kategorier av statistiska uppgifter. I ett första skede bör ett mindre antal statistiska uppgifter tas fram inom dessa kategorier och därefter bör antalet uppgifter vid behov successivt utökas. Den första kategorin av statistiska uppgifter bör avse kvantitativa mått avseende överförmyndarnas verksamhet. Inom den andra kategorin bör det finnas statistiska uppgifter om kostnaderna för verksamheten. Den tredje kategorin av uppgifter bör ge en beskrivning av kvaliteten på verksamheten. Statistiken över överförmyndarnas verksamhet bör för närvarande inte vara en del av den officiella statistiken.

Regeringen har i propositionsförteckningen för riksmötet 2013/14 aviserat att en proposition om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare kommer att lämnas till riksdagen i april 2014.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om tillsyn av överförmyndare har tidigare behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet kunde konstatera att ett antal lagändringar hade beslutats som låg i linje med motionsönskemålen. Utskottet ansåg därför att det inte var nödvändigt med någon åtgärd från riksdagen, och motionerna avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare har kunnat konstatera har ett antal lagändringar beslutats som ligger i linje med de aktuella motionsönskemålen. Av det som redovisats ovan framgår att Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare bl.a. har föreslagit att statistik över överförmyndarnas verksamhet ska tas fram så att man kan följa utvecklingen av deras verksamhet och underlätta länsstyrelsernas tillsyn. Dessutom är en proposition aviserad till april 2014.

Enligt utskottet bör förslagen i den aviserade propositionen inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motionsförslagen bör därför avslås.

Gode män

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om gode män. Utskottet hänvisar till en aviserad proposition och ett pågående arbete.

Jämför reservationerna 20 (S), 21 (MP) och 22 (V).

Motionerna

Berit Högman (S) föreslår i motion 2013/14:C233 ett tillkännagivande om en översyn av föräldrabalkens bestämmelser om gode män.

Kenneth G Forslund (S) föreslår i motion 2013/14:C461 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda och föreslå skärpta regler för gode män.

Finn Bengtsson (M) föreslår i motion 2013/14:C432 ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga en översyn av regelverket för gode män.

I motion 2013/14:C204 föreslår Marianne Berg m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör ges i uppdrag att utreda frågan om att införa ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen (yrkande 2).

Bakgrund

I 11 kap. 12 § föräldrabalken föreskrivs att till god man ska utses en rätt- rådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna. Allmänna bestämmelser om bl.a. gode mäns verksamhet finns i 12 kap. föräldrabalken. Gode män och förvaltare ska, i den mån det följer av deras förordnande, bevaka rätten för de personer som de företräder, förvalta deras tillgångar och sörja för deras person. Förmyndare, gode män och förvaltare ska omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde.

Gode män och förvaltare är enligt 12 kap. 14 § föräldrabalken skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat den enskilde. Det finns möjlighet, men inte någon skyldighet, för gode män eller förvaltare att teckna ansvarsförsäkring.

Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare

I mars 2012 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som ger bättre förutsättningar för gode män och förvaltare (dir. 2012:16). I mars 2013 överlämnade utredningen betänkandet Vissa frågor om gode män och förvaltare (SOU 2013:27) där utredningen lämnar förslag på ett antal åtgärder som ska ge bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Utredningen föreslår bl.a. att gode män och förvaltare ska ges en lagreglerad rätt att i vissa situationer kunna lämna sitt uppdrag trots att någon ersättare inte har utsetts. Där finns också förslag som medför att ett dödsbo efter en ställföreträdare lättare ska kunna fullgöra sin skyldighet att upprätta en sluträkning över huvudmannens egendom. Det finns i betänkandet även överväganden bl.a. i fråga om gode mäns och förvaltares möjligheter att få ersättning för sina kostnader för försäkringar.

Regeringen har i propositionsförteckningen för riksmötet 2013/14 aviserat att en proposition om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare kommer att lämnas till riksdagen i april 2014.

Uppdrag om framtidsfullmakter

I juni 2013 fick en sakkunnig person i uppdrag (Ju2013/4614/P) att i en promemoria lämna förslag till vissa kompletterande bestämmelser till ett förslag till lag om framtidsfullmakter som lämnats i utredningsbetänkandet Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (SOU 2004:112). Inriktningen ska vara att behålla framtidsfullmaktens föreslagna privaträttsliga karaktär. Vidare ska systemet med fullmakter vara så enkelt som möjligt samtidigt som det uppfyller tillräckliga krav på rättssäkerhet. Relevanta lösningar i framför allt Norge men även Finland ska beaktas. Utredaren ska ta ställning till vid vilken tidpunkt fullmakten ska träda i kraft. I uppdraget ingår vidare att överväga om tillsynen behöver stärkas i förhållande till utredningens förslag om framtidsfullmakter, att ta ställning till om utredningens förslag om rätt för anhöriga att företräda den enskilde i vissa ekonomiska angelägenheter kan förenklas, samt att ta ställning till om det finns behov av att i den föreslagna lagen om framtidsfullmakter införa internationellt privaträttsliga bestämmelser. Utredaren får även i övrigt föreslå de ändringar och kompletteringar av utredningens förslag om framtidsfullmakter som kan anses behövas. Uppdraget ska redovisas senast den 15 maj 2014.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om gode män behandlades av utskottet våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet konstaterade att arbete pågår på området och att det därför inte fanns någon anledning för utskottet att föregripa detta arbete. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen har aviserat att en proposition om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare inom kort kommer att lämnas till riksdagen. Det kan också konstateras att frågan om framtidsfullmakter övervägs. Utskottet anser att den aviserade propositionen och det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motionsförslagen bör därför avslås.

God man för ensamkommande barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om en god man för ensamkommande barn. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden och en aviserad proposition.

Jämför reservationerna 23 (S), 24 (MP) och 25 (V).

Motionerna

Motion 2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) innehåller förslag på ett tillkännagivande om en översyn av lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn så att god man även ska kunna förordnas för barn som inte själva kan ansöka om familjeåterförening med föräldrar bosatta i Sverige (yrkande 16).

Tomas Eneroth m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:Sf384 ett tillkännagivande om att kommunerna måste ha förutsättningar att tillgodose behovet av gode män för ensamkommande barn (yrkande 21).

I motion 2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD) föreslås ett tillkännagivande om att en god man ska förordnas inom 24 timmar efter barnets ankomst till Sverige (yrkande 1).

Bakgrund

Enligt 2 § lagen (2005:429) om ensamkommande barn ska sådana barn när de kommer till Sverige skyndsamt förses med en god man som träder i barnets både förmyndares och vårdnadshavares ställe. Om barnet därefter beviljas uppehållstillstånd ska den gode mannen enligt 10 § ersättas av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken.

Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting och Socialstyrelsen bedriver ett arbete för att stödja kommunernas arbete med gode män för ensamkommande barn. Utbildningsinsatser för gode män genomförs också av flera ideella organisationer.

Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare

Som tidigare nämnts överlämnades i mars 2013 betänkandet Vissa frågor om gode män och förvaltare (SOU 2013:27). I betänkandet lämnar utredningen förslag på ett antal åtgärder som ska ge bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Utredningen föreslår bl.a. ökade utbildningsinsatser och att överförmyndaren i större utsträckning informerar om vad ett uppdrag som ställföreträdare innebär. Enligt utredningen finns ett visst behov av att närmare precisera vilka uppgifter som ingår i ett uppdrag som god man, särskilt vid godmanskap för ensamkommande barn, samt för förvaltare. Utökade möjligheter till utbildning för gode män och förvaltare bör enligt utredningens mening kunna ge bättre förutsättningar för dem att utöva sina uppdrag samt bidra till att säkerställa tillgången till kvalificerade och lämpliga ställföreträdare. Det finns i betänkandet även överväganden bl.a. i fråga om sekretess hos överförmyndare och domstolar för uppgifter om ensamkommande barn.

Regeringen har i propositionsförteckningen för riksmötet 2013/14 aviserat att en proposition om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare kommer att lämnas till riksdagen i april 2014.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande förslag har behandlats vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet redogjorde för att motionsyrkanden med krav på att en god man ska förordnas inom 24 timmar från barnets ankomst har behandlats i samband med att lagen om ensamkommande barn antogs (se bet. 2004/05:LU26). Dåvarande lagutskottet framhöll det angelägna i att ärenden om förordnande av god man för ensamkommande barn handläggs skyndsamt så att en god man kan utses så snart det är möjligt. Att i lagtexten föreskriva en uttrycklig tidsfrist inom vilken ett förordnande ska ske vore en mindre lämplig ordning. En sådan regel skulle rimligen inte vara undantagslös och ett motsvarande syfte kan lika väl tillgodoses genom en allmänt hållen regel om en skyndsamt handläggning. Dessutom är det inte uteslutet att det kan förekomma enskilda fall då ett förordnande inom just 24 timmar inte är förenligt med barnets intressen. Beträffande övriga motionsyrkanden pekade utskottet på det arbete som bedrivs av Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting samt Socialstyrelsen. Utskottet ansåg därför att det inte fanns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida, varför motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Vad gäller motionsförslaget med krav på att en god man ska förordnas inom 24 timmar från barnets ankomst anser utskottet att det inte finns skäl att frånga riksdagens tidigare ställningstaganden. Beträffande motionsyrkandena i övrigt vill utskottet peka på att en proposition om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare är aviserad till april 2014 samt det arbete som bedrivs av Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Länsting samt Socialstyrelsen.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsförslagen. De bör därför avslås.

Barnbalk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om en barnbalk. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

Annika Qarllsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) föreslår i motion 2013/14:C318 ett tillkännagivande om att regeringen bör införa en barnbalk som är likställd med föräldrabalken.

I motion 2013/14:C293 av Ulrika Karlsson i Uppsala och Hans Rothenberg (båda M) föreslås ett tillkännagivande om att möjligheterna att införa en barnbalk som kan ersätta eller komplettera den nuvarande föräldrabalken bör ses över. Motionärerna menar att lagstiftningen tydligare bör utgå från barnets bästa, barnets rättigheter och barnets rätt till föräldrar.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. I betänkandet hänvisades bl.a. till att lagutskottet våren 2006 (bet. 2005/06:LU27) anfört att det inte skulle vara något annat än en tom gest att döpa om föräldrabalken till barnbalken och att balkens nuvarande benämning går utmärkt att förena med det barnperspektiv som redan präglar den. Utskottet fann, liksom tidigare, inte skäl att föreslå någon ändring av sitt tidigare ställningstagande och motionerna avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslagen bör avslås.

Formerna för ingående av äktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om formerna för ingående av äktenskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionerna

I motion 2013/14:C372 av Ulf Nilsson (FP) föreslås att äktenskapsbalken ändras så att äktenskap enbart kan ingås i civil ordning. Motionären anför att en övergång till en ordning med civiläktenskap innebär att Svenska kyrkan skiljs från staten på området, vilket befäster den religionsfrihet som nu gäller i Sverige. En ren åtskillnad mellan stat och religion innebär att myndighetsutövning ska utföras av offentliga organ, inte av enskilda trossamfund. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet med detta.

Bakgrund

Den nuvarande ordningen med valfrihet mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel har funnits i Sverige sedan början av 1900-talet. Båda vigselformerna är vanligt förekommande, även om antalet äktenskap som ingås genom vigsel inom trossamfund är högre än antalet som ingås i borgerlig ordning.

I 4 kap. 3 § äktenskapsbalken anges att behörig att vara vigselförättare är en sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund, eller den som länsstyrelsen har förordnat.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats vid flera tillfällen, senast våren 2012 i betänkande 2011/12:CU16. Utskottet fann inte skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande i samband med behandlingen av proposition 2008/09:80 Äktenskapsfrågor (se bet. 2008/10:CU19). I lagstiftningsärendet instämde utskottet i regeringens bedömning att inte lägga fram något förslag i denna fråga. Motionsyrkandet avstyrkes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslagen bör avslås.

Ersättning till vigselförrättare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ersättning till vigselförrättare. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 26 (S).

Motionerna

I motion 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att stödet för vigselförrättarna att utföra sitt uppdrag bör öka och att det bör övervägas att se över arvodet (yrkande 6).

Ett likalydande motionsförslag finns även i motion 2013/14:C455 av Johan Andersson m.fl. (S).

Fredrik Olovsson och Lennart Axelsson (båda S) begär i motion 2013/14:C360 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över stödet och arvodet till vigselförrättare och överväga olika finansieringsformer inklusive avgifter för dem som ska vigas.

Jan Ericson (M) yrkar i motion 2013/14:C274 ett tillkännagivande om en översyn av ersättningen till borgerliga vigselförrättare.

Bakgrund

Bestämmelser om vigselförrättare finns i 4 kap. äktenskapsbalken. Vigselförrättare utses enligt 3 § första stycket 2 av länsstyrelsen. Innan någon förordnas som vigselförrättare ska länsstyrelsen enligt 4 § pröva att han eller hon har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget. Uppdraget kan återkallas.

Ersättning till vigselförrättare regleras i förordningen (2009:263) om vigsel som förrättas av särskilt förordnad vigselförrättare. En vigselförrättare har enligt 8 § rätt till ersättning med 110 kronor för varje vigsel som han eller hon har förrättat. Har vigselförrättaren samma dag förrättat mer än en vigsel är ersättningen 30 kronor för varje vigsel utöver den första.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet var inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, varför de avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att frånga tidigare ställningstaganden, varför motionsförslagen bör avslås.

Tvångs- och barnäktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om tvångs- och barnäktenskap. Utskottet hänvisar till en aviserad proposition. Jämför reservation 27 (SD).

Motionerna

Kent Ekeroth (SD) föreslår i motion 2013/14:C443 ett tillkännagivande om att fullmaktsäktenskap inte ska erkännas i Sverige.

I motion 2013/14:Ju422 föreslår Richard Jomshof m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att äktenskap genomförda via ombud, där båda makarna inte varit fysiskt närvarande vid vigseln, inte ska erkännas i Sverige (yrkande 3). Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att möjligheten till dispens för äktenskap där en av parterna är under 18 år ska tas bort (yrkande 5).

Gunilla Svantorp (S) föreslår i motion 2013/14:C323 ett tillkännagivande om ökad utbildning i svensk lagstiftning för imamer som agerar vigselförrättare (yrkande 1). Motionären yrkar också ett tillkännagivande om att ökade krav måste ställas på sådana vigselförrättare (yrkande 2).

Bakgrund

Den som är under 18 år får enligt 2 kap. 1 § äktenskapsbalken inte ingå äktenskap utan tillstånd av länsstyrelsen. Tillstånd får bara ges om det finns särskilda skäl. I ett dispensärende ska länsstyrelsen enligt 15 kap. 1 § äktenskapsbalken hämta in yttrande samt de upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning från socialnämnden i den kommun där den underårige är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i Sverige, i den kommun där han eller hon vistas.

Enligt 1 kap. 1 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ska den svenska lagens bestämmelser om äktenskapshinder alltid tillämpas vid hindersprövning för vigsel inför en svensk myndighet, dvs. även om båda parter t.ex. är utländska medborgare. Möjligheten att få ett utländskt äktenskap erkänt i Sverige inskränks enligt 1 kap. 8 a §. Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns, som huvudregel, inte i Sverige om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot äktenskapet

enligt svensk lag och minst en av parterna var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång.

Behörig att vara vigselförrättare är sådana präster och andra befattningshavare i trossamfund som har förordnande enligt 2 § lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund. För att vigslar ska kunna förrättas inom ett trossamfund krävs enligt 1 § att samfundet har fått tillstånd att förrätta vigsel av Kammarkollegiet. Ett sådant tillstånd kan ges om samfundets verksamhet är varaktig och samfundet har en sådan organisation att det på goda grunder kan antas att äktenskapsbalkens bestämmelser om vigsel och därmed sammanhängande åtgärder kommer att tillämpas.

Lagrådsremiss om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap

Den 13 februari 2014 beslutade regeringen en lagrådsremiss om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. I remissen föreslår regeringen civilrättsliga och straffrättsliga lagändringar för att stärka skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

På civilrättens område föreslås att möjligheten för personer under 18 år att få tillstånd att gifta sig ska tas bort. Vidare föreslås att möjligheten att i undantagsfall erkänna utländska barnäktenskap och tvångsäktenskap ska begränsas till fall där det finns synnerliga skäl. Dessutom föreslås att utländska fullmaktsäktenskap som huvudregel inte ska erkännas i Sverige, om minst en av parterna hade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Endast om det finns synnerliga skäl ska ett sådant äktenskap kunna erkännas. Det föreslås också skärpta krav på trossamfunden och deras vigselförrättare samt en utökad tillsyn över vigselverksamheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014.

Regeringen har i propositionsförteckningen för riksmötet 2013/14 aviserat att en proposition om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap kommer att lämnas till riksdagen den 18 mars 2014.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om tvångs- och barnäktenskap har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet konstaterade att frågan är föremål för utredning. Enligt utskottet borde det pågående arbetet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen och motionerna avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen har aviserat att en proposition med förslag om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap inom kort kommer att överlämnas till riksdagen. Enligt utskottet bör den aviserade propositionen inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motionsförslagen bör därför avslås.

Så kallade flersamma förhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om s.k. flersamma förhållanden. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2013/14:C282 uppger Christer Winbäck (FP) att de lagar och regler som finns är uppbyggda kring tvåsamhet. Vid ett s.k. flersamt förhållande, dvs. där fler än två lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden, medför dessa lagar och regler problem, t.ex. vid en skilsmässa. Ett tillkännagivande yrkas om behovet av att se över lagstiftningen vad gäller s.k. flersamma förhållanden.

Bakgrund

Svensk familjerättslig lagstiftning bygger på det monogama äktenskapet. Enligt 1 kap. 1 § äktenskapsbalken blir de två som ingår äktenskap med varandra makar. Ett förbud mot tvegifte har tagits in i 2 kap. 4 § äktenskapsbalken, där det föreskrivs att den som är gift eller partner i ett registrerat äktenskap inte får ingå nytt äktenskap. Ett bestående äktenskap utgör ett indispensabelt äktenskapshinder, dvs. någon möjlighet till dispens finns inte. Om någon trots förbudet har ingått flera äktenskap framgår av 5 kap. 5 § äktenskapsbalken att var och en av parterna har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Tvegifte är kriminaliserat enligt 7 kap. 1 § brottsbalken. Sambolagen gäller enligt 1 § för två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

Inom olika internationella organisationer har det bedrivits arbete som syftar till åtgärder för att stärka kvinnors möjlighet att utnyttja sina mänskliga rättigheter. Arbete har bedrivits i bl.a. Förenta nationerna (FN).

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 föreskrivs i artikel 16 att män och kvinnor ska ha samma rättigheter i fråga om äktenskaps ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning.

FN:s generalförsamling har i en resolution 1954 deklarerat att vissa sedvänjor, ålderdomliga lagar och praxis rörande äktenskap och familj inte är i överensstämmelse med de principer som lagts fast i bl.a. den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (resolution 843 (IX) av den 17 december 1954).

I FN:s konvention om samtycke till äktenskap, minimiålder för äktenskap och registrering av äktenskap som antogs 1962 har konventionsstaterna i enlighet med 1954 års resolution åtagit sig att vidta alla nödvändiga åtgärder i syfte att upphäva dessa sedvänjor, ålderdomliga lagar och praxis för att säkerställa bl.a. fullständig frihet i val av make. Konventionen ratificerades av Sverige 1964 och trädde i kraft samma år.

Även enligt FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor som antogs 1979 följer av artikel 16 att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa kvinnors lika rätt när det gäller äktenskapsfrågor och andra familjerättsliga frågor. Konventionen ratificerades av Sverige 1980 och trädde i kraft året därpå.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg, liksom tidigare, att den gällande ordningen är tillfredsställande, varför motionen avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslagen bör avslås.

Makars förmögenhetsförhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om makars förmögenhetsförhållanden.

Motionen

I motion 2013/14:C249 av Anna Steele (FP) föreslås ett tillkännagivande om att det bör införas en regel om att föräktenskaplig egendom och vad som erhålls i arv och gåva ska undantas från hälftindelningen vid bodelning (yrkande 1). Vidare föreslås ett tillkännagivande om att det bör införas en regel om rätt att avtala om att viss egendom ska vara enskild vid äktenskapskillnad och giftorättsgods vid dödsfall (yrkande 2).

Bakgrund

Enligt 1 kap. äktenskapsbalken råder varje make över sin egendom och svarar för sina skulder. En make har således ingen äganderätt till den andra makens egendom under ett bestående äktenskap. Närmare bestämmelser om makars egendom finns i 7 kap. äktenskapsbalken. En makes egendom är giftorättsgodts i den mån den inte är enskild egendom. Enskild egendom är bl.a. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild, egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen ska vara mottagarens enskilda, egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den ska vara mottagarens enskilda samt egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren ska vara mottagarens enskilda.

När ett äktenskap upplöses genom äktenskapskillnad ska makarnas egendom enligt allmänna bestämmelser i 9 kap. äktenskapsbalken fördelas mellan dem genom bodelning. Denna ska göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapskillnad väcktes. I 10 kap. äktenskapsbalken anges vilken egendom som ska ingå i bodelningen. All egendom som en make äger och som inte gjorts till makens enskilda ska som regel ingå. Hur makarnas andelar av det gemensamma giftorättsgodset ska beräknas framgår av 11 kap. äktenskapsbalken. Från en makes giftorättsgodts ska räknas av så mycket att det täcker de skulder som den maken hade när giftorättsgemenskapen upphörde. Det som återstår av makarnas giftorättsgodts, när avdrag gjorts för att täcka skulderna, ska läggas samman och värdet därefter delas lika mellan makarna. Möjligheterna att jämka resultatet av en bodelning framgår av 12 kap. äktenskapsbalken. En situation då jämkning kan ske är då det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning ska lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna. I sådana fall ska bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgodts.

Förslag till EU-förordning om makars förmögenhetsförhållanden m.m.

EU-kommissionen presenterade i mars 2011 två förslag till förordningar på familjerättens område: Ett förslag till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till förordning om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (KOM(2011) 126 och KOM(2011) 127).

Förslagen innehåller regler om behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I praktiken rör det främst frågor om bodelning och andra slags ekonomiska uppgörelser mellan makar eller partner i samband med separation eller dödsfall. Regleringen omfattar även den löpande förvaltningen av makars respektive registrerade partners egen-

dom, såsom bodelning under bestående äktenskap eller partnerskap. Förslagen syftar till att skapa rättslig klarhet för internationella par och förenkla hanteringen av främst bodelningsärenden oavsett var i Europa egendomen finns. Förhandlingar pågår inom EU om förslagen.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2010 i betänkande 2009/10:CU8. Utskottet var med hänvisning till att frågan var föremål för beredning inte berett att förorda något uttalande från riksdagens sida och ansåg därför att motionerna borde avstyrkas. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att frågan om makars förmögenhetsförhållanden är föremål för arbete inom EU. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen, varför motionsförslagen bör avslås.

Bodelningskostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om bodelningskostnader. Utskottet hänvisar till gällande ordning.

Motionen

Anna Steele (FP) föreslår i motion 2013/14:C249 ett tillkännagivande om en utvidgning av ersättningsgarantin när det gäller bodelningskostnader (yrkande 3).

Bakgrund

Enligt 10 § första stycket 8 rättshjälpslagen (1996:1619) får rättshjälp inte beviljas i en angelägenhet som rör bodelning i annat fall än vid klander av bodelning. Visst bistånd vid bodelning – ersättningsgaranti – kan emellertid lämnas med stöd av 17 kap. 7 a § äktenskapsbalken. Om det är skäligt med hänsyn till en makes ekonomiska och personliga förhållanden samt omständigheterna i övrigt, kan en domstol efter ansökan besluta att ersättning till bodelningsförrättare ska betalas ut av allmänna medel för högst fem timmars arbete. Detta gäller om vissa villkor som anges i bestämmelsen är uppfyllda.

Tidigare behandling

Ett likalydande motionsyrkande avstyrktes av lagutskottet våren 2006 i betänkande 2005/06:LU19. Utskottet vidhöll sitt tidigare ställningstagande i 2004/05:LU14. I det betänkandet hänvisade lagutskottet till att staten i viss utsträckning bidrar till kostnaderna för bodelningsförrättare, och lagutskottet var därför inte berett att föreslå någon utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslagen bör avslås.

Tidsfrist för att begära bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om en tidsfrist för att begära bodelning. Utskottet hänvisar till gällande ordning.

Motionen

I motion 2013/14:C249 av Anna Steele (FP) yrkas ett tillkännagivande om att det i äktenskapsbalken bör införas en tidsfrist för rätten att begära bodelning (yrkande 4).

Bakgrund

När ett äktenskap upplöses ska makarnas egendom enligt 9 kap. 1 § äktenskapsbalken fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelning behövs dock inte om makarna endast har enskild egendom och ingen av dem begär att få överta en bostad eller ett bohag från den andra maken. Bodelning kan ske antingen genom avtal, varigenom makarna själva bestämmer om egendomens fördelning på andelar och lotter, eller genom s.k. tvångsbodelning. Det senare innebär en särskild förrättning verkställd av en bodelningsförrättare, vars avgörande kan klandras till domstol.

Bodelning med anledning av äktenskapsskillnad ska enligt 9 kap. 4 § äktenskapsbalken förrättas när äktenskapet har upplösts. Om någon av makarna begär bodelning när ett mål om äktenskapsskillnad pågår, ska bodelningen dock förrättas genast. Enligt 17 kap. 1 § äktenskapsbalken ska domstolen, om makarna inte kan enas om en bodelning, på ansökan av någon av makarna förordna någon att vara bodelningsförrättare. Om det behövs får flera bodelningsförrättare förordnas. Någon tidsfrist inom vilken bodelning senast ska begäras finns inte i äktenskapsbalken. I ett rättsfall från 1993 har Högsta domstolen ansett att en make förlorat sin

rätt att begära bodelning efter äktenskapsskillnad när ansökan om bodelningsförrättare kom in först 24 år efter äktenskapsskillnaden och den f.d. maken inte åberopade någon omständighet som förklarade dröjsmålet (NJA 1993 s. 570).

Det kan vidare noteras att sambolagen (2003:376) innehåller en bestämmelse om tidsfrist för bodelning. Begäran om bodelning ska enligt 8 § sambolagen framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. I propositionen med förslag till sambolag (prop. 2002/03:80) anförde regeringen att en sådan tidsfrist skulle medföra ett avsteg från samstämmigheten mellan sambolagen och äktenskapsbalken, men att den inte skulle innebära att skyddet för sambor skulle bli mer långtgående än skyddet för makar. Enligt regeringens mening framstod dessutom olikheten som motiverad med hänsyn till att bodelning enligt sambolagen – i motsats till vad som gäller enligt äktenskapsbalken – inte är obligatorisk.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det i äktenskapsbalken inte finns någon tidsfrist inom vilken bodelning senast ska begäras. Vad som anförs i motionen utgör inte skäl att föreslå att riksdagen ska ta något initiativ i frågan. Motionsförslaget bör därför avslås.

Ändringar i namnlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ändringar i namnlagen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 28 (S, MP, V).

Motionerna

Börje Vestlund m.fl. (S) anför i motion 2013/14:C460 att namnlagen bör ändras så att människor ges rätt att ändra förnamn, oavsett könsidentitet. Motionärerna anser att det är en självklarhet att lagen bör möjliggöra för människor att fritt välja det förnamn de önskar ha, oavsett om de avser att få en ändrad könstillhörighet eller inte. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet med detta (yrkande 3).

Tuve Skånberg (KD) anser i motion 2013/14:C377 att Namnlagskommitténs förslag vad gäller namngemenskapen i en familj inte bör leda till något lagförslag. Enligt motionären finns det inte någon anledning att ändra den nu gällande ordningen.

Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD) anser i motion 2013/14: C404 att namngemenskapen har ett stort värde när det gäller att markera samhörighet i en familj. Enligt motionären finns det inte någon anledning att ändra den nu gällande ordningen på det sätt som Namnlagskommittén föreslagit.

Namnlagskommittén

Regeringen beslutade i december 2009 att en parlamentarisk kommitté skulle se över namnlagen och ta ställning till behovet av lagändringar. Namnlagskommittén överlämnade i maj 2013 utredningsbetänkandet En ny lag om personnamn (2013:35). I utredningsbetänkandet lämnas förslag till en ny lag om personnamn som ska ersätta den drygt 30 år gamla namnlagen. Den nya lagen syftar genomgående till att ge medborgarna större frihet att själva få välja sina namn, samtidigt som lagstiftningen blir lättare att förstå och hanteringen av namnändringarna förenklas.

I betänkandet föreslår kommittén bl.a. att efternamn fritt ska kunna bildas på något av föräldrarnas förnamn med tillägg av ändelserna son eller dotter, att det ska bli fritt att byta till ett efternamn som är så vanligt att det bärs av minst 2 000 personer, att dubbla efternamn ska få bildas och att den som har ett dubbelt efternamn själv ska få bestämma ordningsföljden på namnen och om dessa ska vara förenade med bindestreck och om och när något av namnen i dubbelnamnet ska strykas, att nya mellannamn inte ska kunna tas men den som redan har ett mellannamn ska få behålla det så länge han eller hon önskar, att hindren mot att ändra förnamn och efternamn flera gånger ska tas bort, att förnamn ska kunna ändras enklare och i samtliga fall kostnadsfritt, att Skatteverket ska bli ny namnmyndighet och att Patent- och registreringsverkets befattning med personnamn ska upphöra.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är utredningsbetänkandet föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att det pågående arbetet med översynen av namnlagen inte borde föregripas genom någon åtgärd från riksdagen, varför motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Namnlagskommitténs betänkande är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Det pågående beredningsarbetet bör inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen, varför motionsförslagen bör avslås.

Retroaktiva namnbyten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om retroaktiva namnbyten.

Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 29 (S, MP, V).

Motionen

I motion 2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att det bör införas en rätt för transpersoner att få intyg från skolor, högskolor och andra samhällsinstitutioner ändrade retroaktivt efter att ha fått en ny könstillhörighet (yrkande 1).

Bakgrund

Frågan om att införa bestämmelser om rätt att få identitetsuppgifter i tidigare erhållna intyg och betyg ändrade retroaktivt har berörts av Könstillhörighetsutredningen i betänkandet Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag (SOU 2007:16). Utredningen ansåg att bestämmelser med innebörden att en intygsgivare ska åläggas att ändra i givna betyg eller intyg inte kan föreslås utan att de rättsliga förutsättningarna för en sådan lagstiftning först noggrant utretts. Enligt utredningen skulle det vara ett mycket stort ingripande för exempelvis privaträttsliga subjekt att ha åligganden med sådan innebörd som den angivna. Utredningen anför vidare att det också kan ifrågasättas hur en vägran att utfärda ett nytt intyg eller betyg skulle kunna sanktioneras. Däremot understryker utredningen vikten av att olika intygsgivare m.fl. – även utan att det finns ett lagstadgat krav om detta – ställer sig positiva till framställningar från personer som fått ny könstillhörighet med önskemål att få nya intyg, betyg, m.m. utfärdade med den nya identiteten. Utredningen menar att statliga och kommunala myndigheter bör utfärda sådana nya handlingar på begäran och utan större dröjsmål. Det bör dock krävas att den transsexuelle kan prestera tillräcklig bevisning som stöder uppgiften att han eller hon är den person som avses i den handling som ska ändras. Utredningen har sammanfattningsvis inte ansett sig kunna lägga fram några konkreta förslag som berör de påtalade problemen med fel identitet i intyg, betyg, m.m. då den inte har funnit någon tillfredsställande lösning som uppfyller tillräckliga krav på en säker hantering.

I proposition 2011/12:142 Ändrad könstillhörighet behandlade regeringen Könstillhörighetsutredningens betänkande. I propositionen redovisade regeringen att den anser att rutiner för hur uppgifter om förändrat personnummer och namn ska hanteras hos myndigheter och organisationer bör ses över. Det kan t.ex. gälla möjligheten att få sin identitet ändrad i examensbevis, slutbetyg och andra merithandlingar som utbildningsanordnare utfärdar. Regeringen ansåg att ett myndighetsövergripande samarbete

borde initieras i syfte att underlätta den administrativa bördan för en person som ändrat könstillhörighet och att Socialstyrelsen borde ges i uppdrag att samordna ett sådant samarbete. Propositionen behandlades av socialutskottet våren 2012 (bet. 2011/12:SoU23, rskr. 2011/12:259).

I juli 2012 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag (S2012/4530/FS delvis) att ta fram ett kunskapsstöd riktat till hälso- och sjukvårdspersonal med rekommendationer om innehållet i utredning, vård och behandling m.m. Socialstyrelsen ska därutöver initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Socialstyrelsen ska i relevanta delar samråda med berörda myndigheter och andra organisationer. Arbetet ska redovisas slutligt i december 2014.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet delade, liksom tidigare, Könstillhörighetsutredningens uppfattning att bestämmelser med innebörden att en intygs-givare ska åläggas att ändra i givna betyg eller intyg inte kan föreslås utan att de rättsliga förutsättningarna för en sådan lagstiftning först noggrant utretts. Som utredningen påpekat, anförde utskottet, skulle det vara ett mycket stort ingripande för exempelvis privaträttsliga subjekt att ha åligganden med sådan innebörd som den angivna. Utskottet förutsatte att de frågeställningar som togs upp i motionerna skulle bli föremål för överväganden inom Regeringskansliet. I sammanhanget ville utskottet också nämna att Namnlagskommittén enligt sina direktiv skulle hålla sig informerad om beredningen av betänkandet Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag (SOU 2007:16), som innehåller namnrättsliga överväganden. Med det anförda avstyrktes motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Socialstyrelsen har fått i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen, varför motionsförslaget bör avslås.

Laglott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om en översyn av bröstarvingars rätt till laglott. Utskottet hänvisar till sitt tidigare ställningstagande.

Motionen

Motion 2013/14:C294 av Boriana Åberg (M) innehåller förslag om ett tillkännagivande om en översyn av laglottssystemet. Det är enligt motionären otidsenligt och strider i grunden mot äganderätten, och det bör i stället stå var och en fritt att själv få besluta om sin kvarlåtenskap.

Bakgrund

Enligt 2 kap. ärvdabalken går ett arv i första hand till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn och deras avkomlingar, med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar make eller maka. (Reglerna om efterlevande makes arvsrätt infördes 1988.) Om något barn till den avlidne har dött före den avlidne och efterlämnat barn ska dessa barnbarn till arvlåtaren dela det avlidna barnets lott lika. Hälften av den arvslott som en bröstarvinge har rätt till enligt dessa regler kallas laglott. Arvingen har alltid rätt att få ut laglotten i arv efter arvlåtaren. Skulle arvlåtaren ha testamenterat bort egendom som omfattas av laglotsanspråket kan bröstarvingen begära jämkning av testamentet. Jämkning ska begäras inom sex månader från det att bröstarvingen fick del av testamentet. Om det inte görs, har bröstarvingen förlorat sin rätt. Bröstarvingens laglott skyddas inte bara mot testamente utan även mot gåva som till syftet är att likställa med testamente.

I proposition 1986/87:1 Äktenskapsbalk m.m. föreslog regeringen de nu gällande reglerna i 3 kap. ärvdabalken om efterlevande makes arvsrätt. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att även de nuvarande reglerna om rätt till laglott bör behållas.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen (bet. 1986/87:LU18) påminde lagutskottet om att laglotten har två syften, nämligen dels att bevara en del av den avlidnes kvarlåtenskap åt dennes närmaste släktingar, dels att skapa rättvisa mellan bröstarvingarna inbördes och förhindra att arvlåtaren genom testamente i alltför hög grad gynnar någon eller några av dem på de övrigas bekostnad. Enligt utskottets mening kunde det med visst fog hävdas att inte någon i dagens samhälle är beroende av ett arv från sina föräldrar för sin försörjning. Utskottet ansåg att laglotten som en ekonomisk garanti därför har mindre vikt numera. Enligt utskottet kunde laglotten ändå inte anses ha spelat ut sin roll för bröstarvingarna. Särskilt för särkullbarn har den fortfarande bety-

delse, och i ett äktenskap där makarna har gemensamma barn kan den ena maken av olika skäl vilja prioritera dessa barn på bekostnad av barn som maken har i ett tidigare äktenskap eller tillsammans med en förälder som han eller hon inte varit gift med. Ett avskaffande av laglottsinstitutet skulle, fortsatte utskottet, innebära att fältet lämnades fritt för makarna att helt utesluta särkullbarnen från arvsrätt. En sådan ordning framstod enligt utskottet inte som tillfredsställande särskilt med tanke på att barn till föräldrar som inte varit gifta med varandra först i början av 1970-talet fick rätt till arv efter sin far och dennes släkt och att denna reform ännu inte helt slagit igenom i den allmänna rättsuppfattningen. För att behålla rätten till laglott talade vidare, enligt utskottets mening, att denna är djupt förankrad i det allmänna rättsmedvetandet och att det i detta avseende i princip råder nordisk rättslikhet. På grund av vad som anförts ansåg utskottet att laglottsinstitutet som sådant inte borde avskaffas.

Lagutskottet har även senare uttalat att vad det anförde 1987 fortfarande gällde som utskottets uppfattning (se bet. 1996/97:LU8, 2001/01:LU14 och 2001/02:LU14).

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att det som anfördes inte utgjorde tillräckliga skäl för riksdagen att ta initiativ till en översyn av reglerna om bröstavingars rätt till laglott. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslagen bör avslås.

Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt.

Jämför reservationerna 30 (S, V) och 31 (MP).

Motionerna

Veronica Palm m.fl. (S) föreslår i motion 2013/14:C446 ett tillkännagivande om en översyn av ärvdabalken som innebär att det görs en avvägning mellan den efterlevande makens besittningsätt till bostaden och särkullbarns rätt att omedelbart få ut sin del av arvet (yrkande 5).

I motion 2013/14:C288 av Catharina Bråkenhielm och Jan-Olof Larsson (båda S) föreslås ett tillkännagivande om en lagändring som innebär att särkullbarn, liksom bröstarvingar, ska kunna kräva sin andel av arvet först när båda makarna har avlidit.

Maria Lundqvist-Brömster (FP) föreslår i motion 2013/14:C385 ett tillkännagivande om en översyn av ärvdabalkens regler så att en efterlevande make får behålla makarnas permanenta bostad även om detta skulle inkräkta på särkullbarns rätt till arv efter sin avlidna förälder.

Anders Ahlgren och Johan Linander (båda C) yrkar i motion 2013/14:C281 ett tillkännagivande om en modernisering av ärvdabalken så att det införs ett förstärkt skydd för den efterlevande maken.

Bakgrund

I 3 kap. ärvdabalken finns särskilda regler om makars arvsrätt. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 1988. Ändringarna hade samband med den nya äktenskapsbalken som trädde i kraft samtidigt. Reglerna innebär att en make vid den andre makens död enligt 3 kap. 1 § ärvdabalken ska ta arv framför makarnas gemensamma bröstarvingar. Dessa bröstarvingar har i stället getts rätt till arv efter den först avlidna maken vid den efterlevande makens död. Efterlevande makes arvsrätt omfattar även enskild egendom som den först avlidne ägt. Om det finns efterarvingar innehar den efterlevande maken under sin livstid den arvfallna egendomen med fri förfoganderätt.

Finns det bröstarvingar efter den först avlidne som inte också är den efterlevandes barn, s.k. särkullbarn, gäller särskilda regler. Dessa innebär att särkullbarn har rätt att omedelbart få ut sitt arv efter en avliden förälder. Särkullbarnen kan dock avstå från sin rätt till förmån för den avlidnes efterlevande make. Om särkullbarnen avstår sin rätt blir de berättigade till efterarv på samma sätt som makarnas gemensamma bröstarvingar.

Reglerna innebär att bröstarvingar i princip får vänta med att få ut sitt arv tills den efterlevande maken dör. Däremot kan bröstarvingar göra sin rätt till arv gällande vid den först avlidna makens död om denne make gjort ett testamente som inkräktar på deras arvsrätt.

I mars 1996 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att bl.a. undersöka om 1988 års ändringar i arvsordningen slagit igenom på det sätt som varit avsett, utvärdera reformen utifrån den frågeställningen och föreslå de lagändringar som kan vara motiverade. Uppdraget redovisades i augusti 1998 i betänkandet Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring (SOU 1998:110). I utredningsbetänkandet gjorde utredningen bedömningen att 1988 års ändringar i arvsförordningen verkade stå väl i överensstämmelse med allmänhetens rättsuppfattning och alltså hade fått önskat genomslag.

Ärvdabalksutredningens förslag i fråga om vissa bouppteckningsfrågor och dödförklaring har lett till lagstiftning (se prop. 2000/01:21 bet. 2000/01:JuU7, rskr. 2000/01:134 och prop. 2004/05:88, bet. 2004/05:LU20, rskr. 2004/05:176). Utredningens förslag i fråga om jäv för testamentsvittnen har också lett till lagstiftning (se prop. 2011/12:110, bet. 2011/12:CU25, rskr. 2011/12:220).

Regeringen har dock bedömt att det inte har framkommit tillräckliga skäl för lagstiftning när det gällde de övriga förslagen i Ärvdabalksutredningens betänkande.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet ansåg att resultatet av den pågående beredningen av Ärvdabalksutredningens betänkande borde avvaktas. Motionerna avstyrktes därför.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det som anförs i motionsförslagen inte utgör tillräckliga skäl för riksdagen att ta initiativ till en översyn av reglerna om särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt. Motionsförslagen bör därför avslås.

Arvsrätt för kusiner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om arvsrätt för kusiner. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

Motion 2013/14:C231 av Lars-Arne Staxäng och Betty Malmberg (båda M) innehåller ett förslag till ett tillkännagivande om arvsrätt för kusiner.

Bakgrund

Enligt 2 kap. 1 § ärvdabalken går arvet i första hand till den avlidnes bröst- arvingar, dvs. barn och deras barn (med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar en make). Saknar den avlidne bröst- arvingar är enligt 2 kap. 2 § ärvdabalken den avlidnes föräldrar eller – om någon av dem eller båda har avlidit – syskon och deras barn berättigade till arv. Är inte heller någon av dessa i livet går arvet i stället enligt 2 kap. 3 § ärvdabalken till far- och morföräldrar och deras barn, dvs. den avlidnes farbrö-

der, fastrar, morbröder och mostrar. Om det inte finns någon efterlevande med ett så nära släktskap till den avlidne tillfaller arvet enligt 5 kap. 1 § ärvdabalken i stället Allmänna arvsfonden.

Allmänna arvsfonden tillkom 1928 i samband med att kusiner och avlägsnare släktingar uteslöts från arvsrätt. Utgångspunkten för det allmänna arvsrätt blev att kvarlåtenskap som flyter in till det allmänna på grund av att en arvsberättigad släkting saknas skulle tillfalla en fond, Allmänna arvsfonden, och användas för att understödja åtgärder till främjande av samhällets barnavård. Medlen skulle inte, så som tidigare hade varit fallet, flyta in bland statens övriga inkomster. Skälet till detta var att en begränsning av arvsrätten inte borde göras i syfte att bereda staten inkomster för att täcka löpande utgifter. De successionsrättsliga synpunkterna skulle ensamma vara avgörande så att inte det allmänna arvsrätt kom att uppfattas som en konfiskation av arven. Vidare ansågs det som mindre stötande om arven går till ett ändamål som det kunde ha varit naturligt att tillgodose genom ett testamente. Eftersom det var fråga om en disposition av vissa kvarlåtenskaper som helhet var uppfattningen att det mest ändamålsenliga var en fondering av arvet (prop. 1928:17, bet. 1LU21).

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har vid flera tillfällen avstyrkts av utskottet, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. I betänkandet hänvisade utskottet till lagutskottets tidigare uttalande (bet. 2005/06:LU10) om att det torde vara förhållandevis sällsynt att en person saknar andra, närmare anhöriga än kusiner och att det därför med fog kunde antas att en arvsrätt för kusiner i det helt övervägande antalet fall inte skulle ha någon betydelse. Vidare har lagutskottet, i de fall Allmänna arvsfonden är närmast till arv, pekat på den lagfästa möjligheten att helt eller delvis avstå arvet till förmån för en kusin till den avlidne och att till detta kommer möjligheten att genom testamente förordna om vem kvarlåtenskapen ska tillfalla. Utskottet ansåg därför, liksom tidigare, att det inte fanns tillräckliga skäl för riksdagen att ta något initiativ till återinförande av arvsrätt för kusiner m.fl. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsförslaget bör avslås.

Registrering av testamenten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om registrering av testamenten.
Jämför reservation 32 (S, MP, V).

Motionerna

Börje Vestlund (S) föreslår i motion 2013/14:C214 ett tillkännagivande om att ett nationellt register för testamenten bör införas.

I motion 2013/14:C237 av Susanne Eberstein och Ingemar Nilsson (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att det blir obligatoriskt att registrera testamenten.

Karin Granbom Ellison (FP) föreslår i motion 2013/14:C252 ett tillkännagivande om att det bör inrättas ett frivilligt testamentsregister hos Skatteverket.

Bakgrund

Skatteverket lämnade den 19 maj 2008 förslag till en reglering av testamentsregister i promemorian Bouppteckningar och testamentsregister (bilaga till dnr 131 79596-08/113). Efter att Justitiedepartementet berett Skatteverkets förslag i promemorian fann regeringen i beslut den 4 april 2012 inte tillräckliga skäl att gå vidare med de förslag som hade lämnats av Skatteverket (dnr Ju2008/4624/L2).

I juli 2012 antogs inom EU förordningen (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen). Förordningen trädde i kraft den 16 augusti 2012, men dess bestämmelser ska, med några få undantag, börja tillämpas först den 17 augusti 2015.

I kommissionens förslag till arvsförordning (KOM(2009) 154) redovisades att frågan om registrering av testamenten kommer att bli föremål för ett senare förslag från kommissionen.

Mot bakgrund bl.a. av att EU:s arvsförordning har antagits gav regeringen i oktober 2012 en särskild utredare i uppdrag att föreslå de författningsändringar som instrumentet ger anledning till (dir. 2012:106). Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2014.

Tidigare behandling

Motsvarande förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2013 i betänkande 2012/13:CU8. Utskottet stod fast vid sitt tidigare ställningstagande om att resultatet av den pågående beredningen av Skatteverkets förslag i Justitiedepartementet borde avvaktas och motionerna avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att kommissionen aviserat att frågan om registrering av testamenten kommer att bli föremål för ett senare förslag från kommissionen.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det aviserade arbetet bör avvaktas, varför motionsförslagen bör avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Utredningar om faderskap, punkt 1 (S, MP)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C379 av Patrick Reslow (M) yrkande 1 och avslår motionerna 2013/14:C291 av Rickard Nordin (C) och 2013/14:C307 av Emma Henriksson (KD).

Ställningstagande

Fastställandet av faderskap när föräldrarna är ogifta måste förenklas. Det bör därför enligt vår mening införas nya rutiner. Vi anser att föräldrarna redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med Försäkringskassan gemensamt ska kunna underteckna en försäkran med uppgivande om föräldraskap. Ett annat alternativ kan vara att föräldrarna gemensamt kan anmäla faderskapet till folkbokföringsregistret. Socialnämnden bör utreda faderskap endast i fall där det finns oklarheter. Det är en uppgift för regeringen att ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C379 yrkande 1 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

2. Talerätt i mål om fastställande av faderskap, punkt 2 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:C351 av Elin Lundgren (S) och 2013/14:C410 av Carina Herrstedt (SD).

Ställningstagande

Talan om fastställande av faderskap bör också kunna väckas av en man som tror sig vara far till ett barn. Enligt min uppfattning måste en man som tror sig vara far till ett barn kunna kräva att en undersökning görs för att ta reda på om han är barnets biologiska pappa. Dagens lagstiftning kan vara ett oöverstigligt hinder för de män som vill ta ansvar för sitt barn, där mamman inte vill samarbeta. Detta är djupt orättvist och främjar inte jämställdhet mellan män och kvinnor. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C351 och 2013/14:C410.

3. Föräldraskap vid assisterad befruktning, punkt 3 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 3, 2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 1 och 2013/14:So643 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 2 och avslår motion 2013/14:C250 av Anna Steele (FP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Kvinnliga samkönade par ska inte behöva genomgå en krångligare juridisk process än olikkönade par. I utredningsbetänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3) föreslås att den kvinna som är moderns registrerade partner automatiskt ska anses vara barnets förälder, en föräldraskapspresumtion motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen. Vi välkomnar utredningens förslag och anser att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med de lagförslag som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C446 yrkande 3, 2013/14:So301 yrkande 1 och 2013/14:So643 yrkande 2 och avslag på motion 2013/14:C250 yrkandena 1 och 2.

4. Adoption, punkt 4 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C324 av Helena Bouveng (M) och avslår motion 2013/14:C295 av Boriana Åberg (M).

Ställningstagande

Fler nationella adoptioner skulle kunna ge fler barn den barndom alla barn har rätt till. Det är ett bättre alternativ än fosterhemsplaceringar. Att det är mer eller mindre tabubelagt med inhemska adoptioner är inte att ha barnens bästa för ögonen. Enligt min mening måste regeringen därför ta initiativ för att göra en översyn av bestämmelserna i föräldrabalken som innebär att möjligheten för fler inhemska adoptioner öppnas.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C324 och avslag på motion 2013/14:C295.

5. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S), 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 1 och 2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 1 och avslår motionerna 2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1 och 2, 2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M),

2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 2,
2013/14:C278 av Jan Ericson (M),
2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD),
2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 2,
2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och
2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S).

Ställningstagande

2006 års vårdnadsreform syftade till att få föräldrar att samarbeta bättre och till att färre vårdnadstvister ska gå till domstol. Detta har tyvärr inte slagit igenom på det vis man önskade, utan i stället har det blivit fler vårdnadstvister och fler fall som går till domstol. I samband med att det har blivit fler vårdnadstvister som går till domstol upplever också fler pappor att de inte riktigt tas på allvar och ses som potentiella vårdnadshavare av rätten och socialtjänsten. Mamman ses ofta som det självklara valet när det gäller vårdnad och boende. Enligt vår bedömning bör gemensam vårdnad alltid vara utgångspunkten. Mot denna bakgrund bör regeringen ta initiativ till en översyn av vårdnadsreglerna. Regeringen bör därefter återkomma med förslag som syftar till att minska antalet fall som går till domstol, att öka jämställdheten mellan mammor och pappor och att gemensam vårdnad ska vara utgångspunkten oavsett om föräldrarna är gifta eller inte.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C316, 2013/14:C446 yrkande 1 och 2013/14:C451 yrkande 1 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

6. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 1 och
2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 1 och
avslår motionerna
2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,
2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M),
2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 2,
2013/14:C278 av Jan Ericson (M),

2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S),
 2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
 2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
 2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD),
 2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 2,
 2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och
 2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S).

Ställningstagande

2006 års vårdnadsreform syftade till att få föräldrar att samarbeta bättre och till att färre vårdnadstvister ska gå till domstol. Detta har tyvärr inte slagit igenom på det vis man önskade, utan i stället har antalet fall som går till domstol ökat. Mot denna bakgrund bör en uppföljning göras av 2006 års vårdnadsreform. Utgångspunkten för en sådan översyn ska vara barnets bästa. I december 2011 aviserade regeringen att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden. Regeringen har ännu inte tagit initiativ till någon sådan utvärdering. Enligt min mening måste regeringen snarast ta initiativ till en bred översyn av 2006 års vårdnadsreform. När översynen är klar förutsätter jag att regeringen återkommer till riksdagen med nödvändiga lagförslag.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär delvis bifall till motionerna 2013/14:C446 yrkande 1 och 2013/14:C451 yrkande 1 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

7. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S),
 2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD) och
 2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 1 och
 avslår motionerna
 2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,
 2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M),
 2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 2,
 2013/14:C278 av Jan Ericson (M),
 2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
 2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 1,
 2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 2,

2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och
2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S).

Ställningstagande

Trots att 2006 års vårdnadsreform var till för att minska antalet tvister har antalet vårdnadstvister ökat. Den nuvarande metoden går ut på att vinna en strid genom att försöka bevisa den andra föräldrarnas oduglighet, vilket i många fall uppmuntrar till smutskastning. I stället bör domstolarna erbjuda föräldrarna en obligatorisk medlare. Medlaren bör vara en lagfaren person och bör erbjudas i alla mål enligt föräldrabalken. Med detta får föräldrarna ett effektivt verktyg för att komma överens, vilket säkrar barnperspektivet. Vad som framkommer i samtal med medlaren bör omfattas av sekretess, vilket är en förutsättning för förtroendefulla samtal och ökar möjligheterna till förlikning. Ju tidigare parterna kan komma överens, desto bättre. Bäst vore om parterna kunde komma överens redan i samband med separationen. Näst bäst vore om parterna kunde lösa frågan hos familjerätten. I de fall inget av dessa alternativ fungerar är det alltid bättre att parterna når en samförståndslösning genom medling eller förlikning än att domstolen slutligen avgör frågan.

Enligt min uppfattning måste familjelagstiftningen också genomsyras av ett jämställt föräldraskap. Vidare bör den gemensamma vårdnaden alltid vara utgångspunkten.

Regeringen har aviserat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden, vilket jag tycker är bra. Jag kan dock konstatera att någon utvärdering ännu inte har påbörjats. Enligt min mening måste regeringen nu ta nödvändiga initiativ för att sätta igång en utvärdering. Inom ramen för utvärderingen bör bl.a. alternativa tvistelösnings- och gemensam vårdnad alltid ska vara utgångspunkten övervägas för att på ett bättre sätt ta till vara barnens bästa i vårdnadstvister.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C316, 2013/14:C409 och 2013/14:C451 yrkande 1 och avslag på motionsyrkandena i övrigt.

8. Översyn av vårdnadsreglerna, punkt 5 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt 2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 1 och avslår motionerna

2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M),
2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 2,
2013/14:C278 av Jan Ericson (M),
2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S),
2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD),
2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 1,
2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S) yrkande 2,
2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och
2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S).

Ställningstagande

Vid handläggningen av vårdnadstvister har det vid några svenska domstolar påbörjats ett försöksprojekt som bygger på en metod inspirerad av en modell från Norge (den s.k. Trondheimsmodellen). Metoden innebär bl.a. att familjerättssekreterare medverkar vid muntliga förberedelser, att familjerättssekreterare får i uppdrag att genom samarbetsamtal och genom att hjälpa till med kontakter med övriga socialtjänsten eller t.ex. barn- och ungdomspsykiatri hjälpa föräldrar att se barnens behov, bli säkrare i sina föräldraroller och minimera konflikter. Eftersom metoden har visat sig vara framgångsrik är flera domstolar och familjerätter intresserade av att använda den, särskilt i de fall där man kan räkna med upprepade vårdnadskonflikter. Metoden bör därför inledningsvis regleras i en försöksförordning då uttrycklig reglering saknas i dag. Efter en utvärdering av försöksprojekten bör försöksförordningen ersättas av en permanent lagstiftning. Lagändringen bör bl.a. ge domstolen möjlighet att förordna sakkunniga att delta vid de muntliga förberedelserna i vårdnadsmål och att ge de sakkunniga i uppdrag att ha barnsamtal. Domstolar ska kunna förordna sakkunniga med särskild barnkompetens i familjemål. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Regeringen har aviserat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden. Någon utvärdering har dock ännu inte påbörjats. Enligt min mening måste regeringen nu ta nödvändiga initiativ för att sätta igång en utvärdering. Inom ramen för utvärderingen bör bl.a. gemensam vårdnad som utgångspunkt övervägas.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C202 yrkandena 1 och 2 och 2013/14:C451 yrkande 1 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

9. Vårdsnaden vid våld mot den andra föräldern, punkt 6 (S, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C335 av Ellen Juntti och Pia Hallström (båda M), bifaller delvis motionerna 2013/14:C271 av Roza Güclü Hedin (S) och 2013/14:C457 av Anna Wallén (S) samt avslår motionerna 2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 1, 2013/14:C353 av Eva-Lena Jansson (S) och 2013/14:C383 av Maria Lundqvist-Brömster (FP).

Ställningstagande

Varje år tvingas barn uppleva hur den ena föräldern mördar den andra och sedan blir ensam vårdnadshavare. Den förälder som har dödat den andra föräldern behåller därmed inflytande över barnet och kan bestämma var barnet ska bo och vilken skola hon eller han ska gå i samt förhindra att barnet får stöd och behandling. För barnet blir kränkningen dubbel. Först traumat att en förälder dödas, sedan ska barnets liv styras av förövaren. Lagstiftningen bör därför ses över så att det sker en automatisk omprövning av vårdsnaden i de fall där den ena föräldern har dödat den andra föräldern. Möjligheten till prövning bör inte som i dag vara beroende av socialnämndens förmåga att agera och väcka talan. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C335, delvis bifall till motionerna 2013/14:C271 och 2013/14:C457 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

10. Vårdsnaden vid våld mot den andra föräldern, punkt 6 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C271 av Roza Güclü Hedin (S) och

2013/14:C457 av Anna Wallén (S) samt

avslår motionerna

2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M) yrkande 1,

2013/14:C335 av Ellen Juntti och Pia Hallström (båda M),

2013/14:C353 av Eva-Lena Jansson (S) och

2013/14:C383 av Maria Lundqvist-Brömster (FP).

Ställningstagande

Barnets bästa måste vara avgörande när en förälder dömts för att ha använt våld mot den andra föräldern. Ett barns rätt till en trygg uppväxt måste alltid gå före en förövares föräldrarätt. Den förälder som har dödat eller misshandlat den andra föräldern ska i de flesta fall förlora vårdnaden. Undantagsvis kan dock en förälder som har handlat i nödvärn, t.ex. efter att ha varit utsatt för våld under lång tid, ändå anses vara den bästa vårdnadshavaren för barnet. Enligt gällande regler är det upp till socialnämnden i kommunen om vårdnadsfrågan över huvud taget ska komma upp i en domstol. Detta är inte rimligt. Det är nödvändigt att agera med barnens bästa i fokus. En lagändring om en automatisk prövning av vårdnadsfrågan när den ena föräldern har använt våld mot den andra föräldern bör därför införas. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C271 och 2013/14:C457 samt avslag på motionsförslagen i övrigt.

11. Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m., punkt 7 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C301 av Annelie Enochson (KD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Det är av vikt att en ordentlig riskbedömning görs i alla vårdnadsprocesser. Barns säkerhet måste väga tyngre än föräldrarnas intresse av att få träffa sitt barn utan inskränkning. I de svenska domstolarna finns i dag inte ett fungerande riskbedömningsinstrument. I andra länder i Europa är umgänges- och vårdnadsbeslut mycket striktare än i Sverige. I exempelvis Storbritannien formuleras beslut om umgängesrätt oftast med detaljerade

anvisningar kring hur umgänget ska gå till. Svenska domstolar har också denna möjlighet men den utnyttjas sällan. Jag anser att det i samband med vårdnadsprocesser ska göras en ordentlig riskbedömning. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de förslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C301 yrkandena 2 och 3.

12. Fler än två vårdnadshavare, punkt 8 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 4,

bifaller delvis motionerna

2013/14:Sf250 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 3 och

avslår motion

2013/14:C424 av Hillevi Larsson (S).

Ställningstagande

Dagens familjer är inte självklart en traditionell kärnfamilj med en mamma, en pappa och barn, utan familjerna kan se olika ut. Mångfalden och den s.k. stjärnfamiljen måste värnas, och då finns det brister i dagens lagstiftning. Tydligast blir problemen för barn som lever med skilda föräldrar eller för barn som har kommit till när två samkönade par har valt att skaffa barn gemensamt. För barnen innebär det här att de i lagens mening har två vårdnadshavare, de biologiska föräldrarna, som kan fatta beslut om t.ex. skola och sjukvård. Samtidigt exkluderas föräldrarnas nya partner, eller de facto föräldrarna, som inte är biologiska föräldrar i de samkönade paren, från möjligheten att vara med och fatta beslut om barnet. Att inte alla de personer som i realiteten fungerar som barnets föräldrar också är vårdnadshavare kan leda till att barnet inte får den hjälp och det stöd det behöver. Därför anser vi att lagstiftningen behöver ses över. Det får bli regeringens uppgift att göra den översyn som krävs och återkomma till riksdagen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C446 yrkande 4, delvis bifall till motionerna 2013/14:Sf250 yrkande 3 och 2013/14:So301 yrkande 3 och avslag på motion 2013/14:C424.

13. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, punkt 9 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C381 av Margareta Larsson (SD) och avslår motionerna 2013/14:C420 av Meeri Wasberg och Marie Nordén (båda S) yrkande 1 och 2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del.

Ställningstagande

I dag får båda föräldrarna gemensam vårdnad automatiskt om de är gifta, men inte annars. Då samhällets familjestrukturer i dag ser annorlunda ut föds många barn utan att föräldrarna bor tillsammans, och ännu vanligare är det att de inte är gifta. I dessa situationer kvarstår, trots arbetet med jämlikhet i familjen, mammans rätt att ensam avgöra om pappan till det gemensamma barnet ska få del i en gemensam vårdnad. Vid oenighet om vårdnaden om ett barn anser jag att gemensam vårdnad ska vara den naturliga utgångspunkten. Då det finns en känd pappa till barnet ska han därför automatiskt få gemensam vårdnad. Lagstiftningen behöver ändras. Regeringen bör återkomma med ett förslag till en sådan lagändring.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C381 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

14. Juridiskt biträde för barn i vårdnads mål, punkt 10 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 2 och
avslår motionerna

2013/14:C384 av Maria Lundqvist-Brömster och Barbro Westerholm (båda
FP) och

2013/14:So664 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) yrkande 33.

Ställningstagande

För att skydda de barn vars föräldrar befinner sig i en vårdnadstvist med hög konfliktnivå bör det finnas en möjlighet för domstolen att kunna förordna ett juridiskt biträde för barnet – detta för att säkra att barns rätt tas till vara och att de ges möjlighet att föra fram sin vilja och sina önsningar. I december 2011 aviserade regeringen att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden och att frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses i mål om vårdnad, boende och umgänge kommer att övervägas ytterligare i samband med utvärderingen. Någon utvärdering har ännu inte påbörjats. Enligt vår uppfattning måste regeringen snarast återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att en domstol i särskilt konfliktfyllda mål om vårdnad, boende och umgänge ska kunna förordna ett juridiskt biträde för barnet.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C446 yrkande 2 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

15. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsfall, punkt 10 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:So664 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) yrkande 33 och

bifaller delvis motionerna

2013/14:C384 av Maria Lundqvist-Brömster och Barbro Westerholm (båda
FP) och

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Barn behöver ha rätt till ett eget juridiskt biträde i mål om vårdnad, boende och umgänge för att säkerställa att barnet kommer till tals och att barnets intressen tas till vara. Det juridiska biträdet ska ha särskilda kunskaper i samtal med barn, så att det blir tydligt vad barnet har för behov och önskemål. Biträdet ska dessutom endast företräda barnet och se till barnets behov och t.ex. inte medla mellan föräldrarna. Regeringen har avi-

serat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden och att frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses kommer att övervägas ytterligare. Enligt min mening bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att barn ska ha rätt till ett eget juridiskt biträde i alla mål om vårdnad, boende och umgänge.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:So664 yrkande 33 och delvis bifall till motionerna 2013/14:C384 och 2013/14:C446 yrkande 2.

16. Umgänge med annan än biologisk förälder, punkt 12 (MP, V)

av Jan Lindholm (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motion 2013/14:C234 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S).

Ställningstagande

I dagsläget finns det många familjer där det finns fler än två föräldrar. Det kan t.ex. vara så att ett par med två kvinnor har blivit föräldrar tillsammans med en eller två män, eller så har kanske ett barns ursprungliga två föräldrar separerat och fått nya partner som fungerar lika mycket som föräldrar som de som från början var barnets föräldrar. Ett barn kan alltså ha sociala föräldrar som inte anses vara föräldrar eller vårdnadshavare enligt lagstiftningen. Det är dock angeläget att lagstiftningen anpassas till det faktum att barn växer upp med fler än två vuxna som tar gemensamt ansvar för barnets vård och uppfostran. Barnets rätt till umgänge med sina sociala föräldrar, som i nuläget inte kan bli vårdnadshavare på grund av lagstiftningens begränsningar, måste skyddas. Barn ska ha rätt till umgänge med alla sina föräldrar. Det får bli en uppgift för regeringen att utarbeta nödvändiga lagförslag.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:So301 yrkande 4 och avslag på motion 2013/14:C234.

17. Överförmyndare, punkt 13 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C216 av Barbro Westerholm (FP),

2013/14:C284 av Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP),

2013/14:C310 av Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S) och

2013/14:C365 av Marie Nordén (S) samt

avslår motionerna

2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1 och

2013/14:C375 av Solveig Zander (C).

Ställningstagande

Under de senaste tjugo åren har överförmyndarnas verksamhet expanderat. Lagar och regler om överförmyndarnas verksamhet är i många fall otidsenliga. Antalet svåra fall har ökat och nya målgrupper som behöver hjälp har tillkommit. Överförmyndarna står också inför stora utmaningar på grund av att antalet äldre i befolkningen ökar. Det finns också behov av samarbete i större organisationer för att lösa uppgiften och för att säkerställa kvalitet i verksamheten. Samtidigt är det allt svårare för kommunerna att förmå människor att ta på sig ett så krävande uppdrag. Vidare har både Riksrevisionen och Justitieombudsmannen upprepade gånger riktat allvarlig kritik mot brister i verksamheten. Allt detta talar för att det behövs en översyn över hela överförmyndarverksamheten. Det är angeläget att skapa en lagstiftning och organisation för överförmyndarna som är anpassad för dagens samhälle. Det är en uppgift för regeringen att ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C216, 2013/14:C284, 2013/14:C310 och 2013/14:C365 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

18. Överförmyndare, punkt 13 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C216 av Barbro Westerholm (FP) och avslår motionerna 2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1, 2013/14:C284 av Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP), 2013/14:C310 av Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S), 2013/14:C365 av Marie Nordén (S) och 2013/14:C375 av Solveig Zander (C).

Ställningstagande

Under lång tid har brister uppmärksammats när det gäller den verksamhet som överförmyndare och överförmyndarnämnder bedriver. Det är allvarligt eftersom de gode män och förvaltare som överförmyndarna ska kontrollera ska ta till vara intressen för personer med särskilda skyddsbehov. Riksrevisionen har påtalat brister i länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndarna. Viss förbättring har skett men fortfarande finns problem på flera håll. Mot bakgrund av detta bör en heltäckande översyn göras av överförmyndarverksamheten och därmed sammanhängande frågor. Det är en uppgift för regeringen att ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C216 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

19. Överförmyndare, punkt 13 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna 2013/14:C216 av Barbro Westerholm (FP), 2013/14:C284 av Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP), 2013/14:C310 av Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S), 2013/14:C365 av Marie Nordén (S) och 2013/14:C375 av Solveig Zander (C).

Ställningstagande

Länsstyrelserna svarar för den statliga tillsynen över de kommunala överförmyndarna. Under många år har en rad allvarliga fall uppmärksammats där gode män och förvaltare har misskött huvudmännens ekonomi eller för-

skingrat medel. I vissa fall har överförmyndaren brustit i sin tillsyn. Riksrevisionen har granskat länsstyrelsernas tillsyn över de kommunala överförmyndarna och konstaterat brister. Granskningarna har visat att lika-behandling och rättssäkerhet för de huvudmän som behöver samhällets hjälp med att t.ex. sköta sin ekonomi inte säkerställs genom tillsyn. Tillsynen brister i såväl kvalitet som innehåll och omfattning. Koncentrationen av länsstyrelsernas tillsyn till ett färre antal länsstyrelser är ett steg i rätt riktning, men behovet av en central tillsyn kvarstår. Verksamheternas mycket ojämna kvalitet, som äventyrar huvudmännens likabehandling och rättssäkerhet, riskerar annars att finnas kvar. Dessutom bidrar det till att allmänhetens förtroende för systemet med ställföreträdare minskar. Regeringen bör därför snarast ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för tillsynen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C204 yrkande 1 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

20. Gode män, punkt 14 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C233 av Berit Högman (S),

2013/14:C432 av Finn Bengtsson (M) och

2013/14:C461 av Kenneth G Forslund (S) samt

avslår motion

2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Många i vårt samhälle behöver en god man, t.ex. äldre och personer med funktionsnedsättning. Samtidigt är det svårt att få tag i tillräckligt många som är beredda att åta sig uppdraget som god man. Den lagstiftning som i huvudsak gäller för god man har funnits i 20 år. Därför finns det all anledning att se över lagstiftningen ur flera aspekter. Man bör bl.a. se över möjligheten att höja den ekonomiska ersättningen till gode män, så att fler vill ta på sig uppdraget. Man bör även se över uppdraget som sådant och den gode mannens roll och ansvar i förhållande till socialtjänsten. Det bör också finnas ett resonemang om hur många huvudmän en god man ska få ha. Alltför många uppdrag kan medföra att den gode mannen inte har möj-

lighet att ta till vara alla sina huvudmäns intressen. Även kraven på vilka som kan vara god man och hur verksamheten ska skötas och redovisas måste utredas. Vi anser att en översyn behöver göras av hela regelverket vad gäller gode män och förvaltare. Regeringen måste ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C233, 2013/14:C432 och 2013/14:C461 och avslag på motion 2013/14:C204 yrkande 2.

21. Gode män, punkt 14 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2013/14:C233 av Berit Högman (S) och 2013/14:C432 av Finn Bengtsson (M) samt avslår motionerna 2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2 och 2013/14:C461 av Kenneth G Forslund (S).

Ställningstagande

Uppdraget som god man är många gånger avgörande för att en enskild som saknar förmåga att fatta beslut ska skyddas och få sina rättigheter tillgodosedda. För att en god man ska kunna sköta sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt anser jag att det är viktigt att den gode mannen inte har för många huvudmän. Det måste därför finnas något som styr hur många huvudmän en god man får ha. Jag anser att en heltäckande översyn därför bör göras av hela regelverket vad gäller gode män. Det är en uppgift för regeringen att ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär delvis bifall till motionerna 2013/14:C233 och 2013/14:C432 samt avslag på motionsförslagen i övrigt.

22. Gode män, punkt 14 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna 2013/14:C233 av Berit Högman (S), 2013/14:C432 av Finn Bengtsson (M) och 2013/14:C461 av Kenneth G Forslund (S).

Ställningstagande

För att stärka rättssäkerheten för såväl huvudman som gode män och förvaltare anser jag att kommunerna inom sin organisation helt bör ansvara för gode män och förvaltarskapen. Utvecklingen med privata företag som enbart försörjer sig på förvaltarskap är oroande. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda frågan om att införa ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C204 yrkande 2 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

23. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Sf384 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 21 och avslår motionerna 2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD) yrkande 1 och 2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16.

Ställningstagande

Under senare år har antalet barn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare, s.k. ensamkommande barn, ökat markant. När barn kommer ensam till Sverige och välkomnas till en kommun får de en god man. Då antalet ensamkommande barn stadigt ökar måste regeringen se till att kommunerna har förutsättningar att tillgodose behovet av gode män.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:Sf384 yrkande 21 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

24. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD) yrkande 1 och

bifaller delvis motionerna

2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och

2013/14:Sf384 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Den lagstiftning som innebär att ensamkommande barn får en god man med ett vårdnadsansvar är viktig för att stärka skyddet för dessa barn. På så sätt kan vi bl.a. minska risken för att barn eller ungdomar försvinner. Det måste i lagen om god man för ensamkommande barn finnas en tidsgräns för när god man ska förordnas. I dag tar det dock alltför lång tid från det att barnet anländer till dess en god man förordnas. En god man måste förordnas inom 24 timmar från barnets ankomst. En tidsgräns bör inarbetas i lagen om god man för ensamkommande barn. Det får bli en uppgift för regeringen att återkomma till riksdagen med de lagförslag som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C213 yrkande 1 och delvis bifall till motionerna 2013/14:Sf220 yrkande 16 och 2013/14:Sf384 yrkande 21.

25. God man för ensamkommande barn, punkt 15 (V)

av Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och

avslår motionerna

2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD) yrkande 1 och

2013/14:Sf384 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Regeringen bör ta initiativ till en översyn av lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn så att god man också ska kunna förordnas för barn som inte själva får göra en ansökan om familjeåterförening med sina i Sverige bosatta föräldrar.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:Sf220 yrkande 16 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

26. Ersättning till vigselförrättare, punkt 18 (S)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:C274 av Jan Ericson (M),

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 6 och

2013/14:C455 av Johan Andersson m.fl. (S) samt

avslår motion

2013/14:C360 av Fredrik Olovsson och Lennart Axelsson (båda S).

Ställningstagande

Ersättning för borgerliga vigselförrättare är i dag 110 kronor för den första vigseln och därefter 30 kronor per vigsel om detta sker under samma dag. Antalet brudpar som väljer att viga sig borgerligt har ökat kraftigt. Vigselförrättarna har således fler vigslar att förrätta och fler par önskar ett större ceremoniellt innehåll för sin vigsel. En naturlig följd är då att stödet för vigselförrättarna att utföra sitt uppdrag bör öka samt att arvodet bör ses över. Det är regeringens uppgift att ta de initiativ som krävs.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C274, 2013/14:C446 yrkande 6 och 2013/14:C455 och avslag på motion 2013/14:C360.

27. Tvångs- och barnäktenskap, punkt 19 (SD)

av Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Ju422 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 3 och 5 samt

2013/14:C443 av Kent Ekeröth (SD) och

avslår motion

2013/14:C323 av Gunilla Svantorp (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

För att förhindra att barn- och tvångsäktenskap erkänns i Sverige ska Skatteverket inte få registrera äktenskap som har ingåtts utanför EU om inte Migrationsdomstolen alternativt länsstyrelsen först har godkänt äktenskapet. Jag anser vidare att äktenskap som ingås utomlands via ombud, där ingen av makarna har varit fysiskt närvarande vid vigseln, inte ska erkännas i Sverige. Därutöver anser jag att bestämmelsen om dispens för äktenskap där någon av parterna är under 18 år ska tas bort. Regeringen bör utarbeta nödvändiga lagförslag och återkomma till riksdagen.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:Ju422 yrkandena 3 och 5 samt 2013/14:C443 och avslag på motion 2013/14:C323 yrkandena 1 och 2.

28. Ändringar i namnlagen, punkt 24 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 3 och

avslår motionerna

2013/14:C377 av Tuve Skånberg (KD) och

2013/14:C404 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD).

Ställningstagande

Enligt de nuvarande reglerna kan transpersoner få nytt namn först sedan de fått en ny fastställelse av kön. Detta trots att det i de flesta fall förutsätts att man börjar leva i sitt motsatta kön långt innan man får sin fastställelse. Att använda sig av ett namn och ha ett annat i sina identitetshandlingar är besvärligt och känns ofta kränkande. Namnlagskommittén har i maj 2013 lämnat förslag som innebär att medborgarna ska få större frihet att välja sina namn. Enligt vår mening är det en självklarhet att namn-

lagen bör göra det möjligt för människor att fritt välja det förnamn de önskar ha, oavsett om de avser att få en ändrad könstillhörighet eller inte. Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagändring som gör det möjligt för människor att fritt välja det förnamn de önskar ha.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C460 yrkande 3 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

29. Retroaktiva namnbyten, punkt 25 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

För personer som t.ex. fått ändrad könstillhörighet är det ett problem att de inte kan få sin namnidentitet ändrad retroaktivt i vissa handlingar, t.ex. betyg och anställningsbevis. De tvingas därför att visa upp handlingar med sin gamla könsidentitet, vilket kan innebära att de hamnar i oönskade situationer och i värsta fall bemöts kränkande och diskriminerande. Vi anser att det är viktigt att skolor, högskolor och andra samhällsinstitutioner på begäran av den enskilda utfärdar nya intyg utifrån den nya könstillhörigheten. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att inleda ett myndighetsövergripande samarbete för att minska den administrativa bördan för en person som har ändrat könstillhörighet. Enligt vår mening bör regeringen så fort som möjligt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning eller vidta andra åtgärder för att tillgodose att en person som har bytt namnidentitet eller personnummer kan få dessa uppgifter ändrade retroaktivt.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C460 yrkande 1.

30. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, punkt 27 (S, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 5 och avslår motionerna

2013/14:C281 av Anders Ahlgren och Johan Linander (båda C),

2013/14:C288 av Catharina Bråkenhielm och Jan-Olof Larsson (båda S) och

2013/14:C385 av Maria Lundqvist-Brömster (FP).

Ställningstagande

De regler som gäller i dag innebär att när en make går bort har de gemensamma barnen inte rätt till arv förrän båda föräldrarna har avlidit. För makar som har barn som inte är parets gemensamma, s.k. särkullbarn, gäller att dessa har rätt att omedelbart få ut sin del av arvet efter den avlidne. Det innebär att i en familj där det finns både ett gemensamt barn och ett särkullbarn kan särkullbarnet kräva sin andel av arvet omedelbart medan det andra barnet måste vänta tills båda makarna har avlidit. I de fall där arvet inkluderar en fastighet som bebos av kvarvarande make skulle en lagändring som ger den efterlevande besittningsrätt till bostaden till eget fränfalle eller försäljning skapa trygghet för den efterlevande. Frågan om en sådan lagändring måste vägas mot särkullbarns rätt att omedelbart få del av sitt arv. Regeringen bör därför se över frågan om den efterlevandes intressen bättre bör tas till vara i förhållande till särkullbarns rätt att få ut sin laglott.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motion 2013/14:C446 yrkande 5 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

31. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, punkt 27 (MP)

av Jan Lindholm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2013/14:C281 av Anders Ahlgren och Johan Linander (båda C) och avslår motionerna 2013/14:C288 av Catharina Bråkenhielm och Jan-Olof Larsson (båda S), 2013/14:C385 av Maria Lundqvist-Brömster (FP) och 2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Moderna familjer har i dag ofta en mycket blandad sammansättning där barn kan komma att tillhöra samma familj men ha olika föräldrar. En modern familj är oftast en familj som är sammansatt av barn från olika äktenskap respektive förhållanden, s.k. stjärnfamiljer. Efter ett dödsfall kan den omständigheten att det finns både gemensamma barn och särkullbarn påverka en efterlevande makes möjlighet att bo kvar i den gemensamma bostaden. Särkullbarn har ju rätt att omedelbart få ut sitt arv efter en avlidet förälder. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör ta initiativ till att undersöka i vilken utsträckning detta är ett problem för efterlevande makar.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär delvis bifall till motion 2013/14:C281 och avslag på motionsförslagen i övrigt.

32. Registrering av testamenten, punkt 29 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Lars Eriksson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:C214 av Börje Vestlund (S) och 2013/14:C237 av Susanne Eberstein och Ingemar Nilsson (båda S) samt avslår motion 2013/14:C252 av Karin Granbom Ellison (FP).

Ställningstagande

När en person avlider kan det finnas flera testamenten på olika fysiska platser, kanske ett i ett förvaringsfack på banken och ett annat i en byrålåda hemma. Risken för långa uppsplitande och kostsamma arvstvister är därmed stor. Riksdagen har för flera år sedan behandlat denna fråga och ansett att det finns skäl att inrätta ett nationellt register för testamenten.

Skatteverket har sedan dess genomfört en utredning som föreslagit att det ska bli möjligt att registrera ett testamente i ett nationellt testamentsregister som regeringen valt att inte gå vidare med. Det är angeläget att frågan åter aktualiseras och att regeringen snarast återkommer med lagförslag som innebär att det blir obligatoriskt att registrera testamenten.

Det som anförts ovan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta innebär bifall till motionerna 2013/14:C214 och 2013/14:C237 samt avslag på motion 2013/14:C252.

Särskilda yttranden

1. Juridiskt biträde för barn i vårdnadsfall, punkt 10 (V)

Marianne Berg (V) anför:

Regeringen har aviserat att en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform kommer att inledas under valperioden och att frågan om hur barnets rätt bäst tillgodoses i mål om vårdnad, boende och umgänge kommer att övervägas ytterligare. För att skydda de barn vars föräldrar befinner sig i en vårdnadstvist med hög konfliktnivå måste ett barns rätt tas tillvara och ges möjlighet att föra fram sin vilja och önsknings. Eftersom regeringen avser att överväga frågan inom ramen för den aviserade utvärderingen har jag valt att inte avge någon reservation. Jag avser dock att noga följa frågan och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

2. Barnbalk, punkt 16 (SD)

Markus Wiechel (SD) anför:

Barnkonventionen har funnits i mer än två decennier men har fortfarande inte fått ett ordentligt genomslag i Sverige. Föräldrabalken är en lag som i dag går före barnkonventionen om barns rätt till en god uppväxt. Därför borde det införas en barnbalk som ska vara likställd föräldrabalken för att på så sätt garantera att barns rättigheter respekteras. Regeringen har under 2013 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att göra en kartläggning inom särskilt angelägna områden av hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige tillträtt (dir. 2013:35). Utredaren ska också analysera fördelar och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt. Uppdraget ska redovisas senast den 4 mars 2015. Eftersom regeringen arbetar med frågan har jag valt att inte avge någon reservation. Jag avser dock att noga följa frågan och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:Ju422 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att äktenskap som ingåtts genom ombud, där båda makarna inte varit fysiskt närvarande vid vigseln, ska förklaras ogiltiga i vårt land.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort möjligheten till dispens för äktenskap där barn är under 18 år.

2013/14:C202 av Marianne Berg m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utfärda en försöksförordning för de tingsrätter som arbetar med konflikter och försoning så att man kan ta in familjerättssekreterare som sakkunniga vid muntliga förberedelser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att domstolar ska kunna förordna sakkunniga med särskild barnkompetens i familjemål.

2013/14:C204 av Marianne Berg m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn över överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för detta.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att utreda frågan om att införa ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen.

2013/14:C213 av Andreas Carlson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en god man ska förordnas inom 24 timmar efter barnets ankomst.

2013/14:C214 av Börje Vestlund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör införas ett nationellt register för testamenten.

2013/14:C216 av Barbro Westerholm (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av överförmyndarorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet.

2013/14:C231 av Lars-Arne Staxäng och Betty Malmberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kusiners arvsrätt.

2013/14:C232 av Lars-Arne Staxäng och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad jämställdhet mellan mammor och pappor vid separationer och vårdnadstvister.

2013/14:C233 av Berit Högman (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen om god man.

2013/14:C234 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om umgängesrätt för mor- och farföräldrar.

2013/14:C237 av Susanne Eberstein och Ingemar Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast komma med förslag till lagstiftning om obligatorisk registrering av testamenten.

2013/14:C249 av Anna Steele (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en regel om att från häfttendningen vid bodelning undanta föräktenskaplig egendom och vad som tagits emot i arv och gåva.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en regel om rätt att avtala om att viss egendom ska vara enskild vid äktenskapsskillnad och giftorätts-gods vid dödsfall.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvidgning av ersättningsgarantin när det gäller bodelningskostnader.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en tidsgräns för rätten att påkalla bodelning.

2013/14:C250 av Anna Steele (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en helhetsöversyn av den rättsliga regleringen av föräldraskap.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att snarast införa en könsneutral föräldraskapspresumtion för alla personer som är gifta med någon som fött ett barn, oavsett de inblandade parternas kön.

2013/14:C252 av Karin Granbom Ellison (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett frivilligt testamentsregister hos Skatteverket.

2013/14:C269 av Gunilla Nordgren (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en lagändring i föräldrabalken i vad som avser rätten att få vara vårdnadshavare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka barnperspektivet i 2006 års vårdnadsreform.

2013/14:C271 av Roza Güclü Hedin (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagändring om en automatisk prövning av vårdnaden av gemensamma barn vid våld mot den andra föräldern.

2013/14:C274 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av ersättningen till borgerliga vigselförrättare.

2013/14:C278 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna till straffsanktioner vid umgängessabotage.

2013/14:C281 av Anders Ahlgren och Johan Linander (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att modernisera ärvdabalken för förstärkt skydd för efterlevande make eller maka.

2013/14:C282 av Christer Winbäck (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av en förändrad lagstiftning för flersamma förhållanden.

2013/14:C284 av Johan Pehrson och Anna Steele (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det framtida systemet för gode män, förvaltare och förmyndare jämte samhällets tillsyn över dessa.

2013/14:C288 av Catharina Bråkenhielm och Jan-Olof Larsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av lagtexten gällande särkullbarns arvsrätt.

2013/14:C291 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förenklat fastställande av föräldraskap för ogifta par.

2013/14:C293 av Ulrika Karlsson i Uppsala och Hans Rothenberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga ett införande av en barnbalk.

2013/14:C294 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa laglotten.

2013/14:C295 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om adoption av vuxna.

2013/14:C301 av Annelie Enochson (KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ordentlig bedömning av risken att barnen ska bortrövas bör göras i samband med vårdnadsprocesser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att när en förälder befaras föra bort sitt barn, ska umgängesrätten inhiberas med omedelbar verkan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av en samordningsperson för förbättrad samordning mellan berörda myndigheter vid egenmäktighet med barn.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att aktivera och informera om larmnumret 116 000 i Sverige.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätt till målsägarbiträde från svenska staten vid förhandlingar utomlands.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra de bilaterala kontakterna mellan Sverige och andra länder med särskilt syfte att effektivisera tidiga insatser i samband med bortförande.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för våra bilaterala relationer bör verka för ett internationellt kontrollorgan som kan övervaka efterlevnaden av Haagkonventionen.

2013/14:C307 av Emma Henriksson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bekräftelse av faderskap för ogifta under graviditeten.

2013/14:C310 av Mattias Jonsson och Adnan Dibrani (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att ta initiativ till att revidera och modernisera lagstiftningen inom överförmyndarens verksamhet för att göra systemet mer ändamålsenligt utifrån de behov som finns i dag.

2013/14:C316 av Shadiye Heydari (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställt föräldraskap.

2013/14:C318 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en barnbalk som är likställd föräldrabalken.

2013/14:C323 av Gunilla Svantorp (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad utbildning i svensk lagstiftning för vigsselförrättare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade krav för vigsselförrättare.

2013/14:C324 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om adoption.

2013/14:C335 av Ellen Juntti och Pia Hallström (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att se över ett införande av obligatorisk prövning av vårdnaden i de fall där en vårdnadshavare har dödat den andre vårdnadshavaren.

2013/14:C345 av Emma Carlsson Löfdahl (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att separerade föräldrar med gemensam vårdnad om barn ska ha rätt till samma information.

2013/14:C347 av Emma Carlsson Löfdahl (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att göra en översyn av reglerna vid förhindrande eller försvårande av umgänge.

2013/14:C351 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om faderskapstest.

2013/14:C353 av Eva-Lena Jansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vara olämplig som vårdnadshavare och att ha förverkat sin rätt som förälder.

2013/14:C360 av Fredrik Olovsson och Lennart Axelsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödet till vigselförrättare.

2013/14:C365 av Marie Nordén (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överförmyndarinstitutet.

2013/14:C372 av Ulf Nilsson (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att äktenskapsbalken bör ändras så att äktenskap enbart kan ingås i civilrättslig ordning.

2013/14:C375 av Solveig Zander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka rättssäkerheten för de huvudmän som har god man eller förvaltare.

2013/14:C377 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att namngemenskap har ett stort värde när det gäller att markera samhörighet i en familj.

2013/14:C379 av Patrick Reslow (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att överväga en översyn av regelverket för fastställande av faderskap.

2013/14:C381 av Margareta Larsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om intentionerna för gemensam vårdnad.

2013/14:C383 av Maria Lundqvist-Brömster (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om att i föräldrabalken införa en särskild regel som utesluter vårdnaden om gemensamma barn för den förälder som mördad eller på något annat straffbelagt sätt bragt den andra föräldern om livet.

2013/14:C384 av Maria Lundqvist-Brömster och Barbro Westerholm (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en lagändring så att barn får rätt till ett eget ombud i form av en särskild företrädare i vårdnadstvister.

2013/14:C385 av Maria Lundqvist-Brömster (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra arvsreglerna i ärvdabalken så att efterlevande make kan behålla makarnas permanentbostad även om detta skulle inkräkta på särkullbarnens rätt till arv efter sin avlidna förälder.

2013/14:C404 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att namngemenskap har ett stort värde när det gäller att markera samhörighet i en familj.

2013/14:C409 av Margareta Larsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa möjligheter till medling i tvister om vårdnad, umgänge och boende.

2013/14:C410 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om faderskapstest.

2013/14:C420 av Meeri Wasberg och Marie Nordén (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över regleringen och hanteringen av faderskaps erkännandet och dess relation till gemensam vårdnad för att uppnå en modernare och mer jämställd hantering.

2013/14:C424 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns rätt till sina anknypningspersoner.

2013/14:C432 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av regelverket för gode män.

2013/14:C443 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fullmaktsäktenskap inte ska erkännas i Sverige och inte heller vara uppehållstillståndsgrundande.

2013/14:C446 av Veronica Palm m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vårdnadstvister.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om juridiska biträden för barn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om föräldrapresumtion.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnets rätt till vårdnadshavare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om besittningsrätt för efterlevande maka eller make.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödet till vigselförrättare.

2013/14:C451 av Ann-Christin Ahlberg (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gemensam vårdnad ska vara utgångspunkten oavsett om man är gift eller inte.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett tydligare utredningsansvar för tingsrätten.

2013/14:C452 av Fredrik Schulte m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av reglerna om vårdnad.

2013/14:C455 av Johan Andersson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödet till vigselförrättare.

2013/14:C456 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagstiftning som ökar barns trygghet i förhållande till en våldsbenägen förälders vilja till umgänge.

2013/14:C457 av Anna Wallén (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagändring om en automatisk prövning av vårdnaden av gemensamma barn vid våld mot den andra föräldern.

2013/14:C460 av Börje Vestlund m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att få retroaktivt ändrade intyg efter ny könstillhörighet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i namnlagen så att människor kan välja ett könskonträrt namn.

2013/14:C461 av Kenneth G Forslund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda och föreslå skärpta regler för gode män.

2013/14:Sf220 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn så att god man också kan förordnas för barn som på grund av att de inte själva får föra sin talan inte kan göra en ansökan om familjeåterförening med sina i Sverige bosatta föräldrar.

2013/14:Sf250 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning för att möjliggöra att fler än två personer kan vara vårdnadshavare.

2013/14:Sf384 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunerna har förutsättningar att tillgodose behovet av gode män.

2013/14:So301 av Maria Ferm m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reglerna för föräldrapresumtion ska vara könsneutrala.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns rätt till umgänge med alla sina föräldrar.

2013/14:So643 av Börje Vestlund m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en föräldraskapspresumtion för att säkerställa alla barns rätt till båda sina föräldrar, oavsett föräldrarnas kön.

2013/14:So664 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP):

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns rätt till eget ombud i mål som rör vårdnad, boende och umgänge.